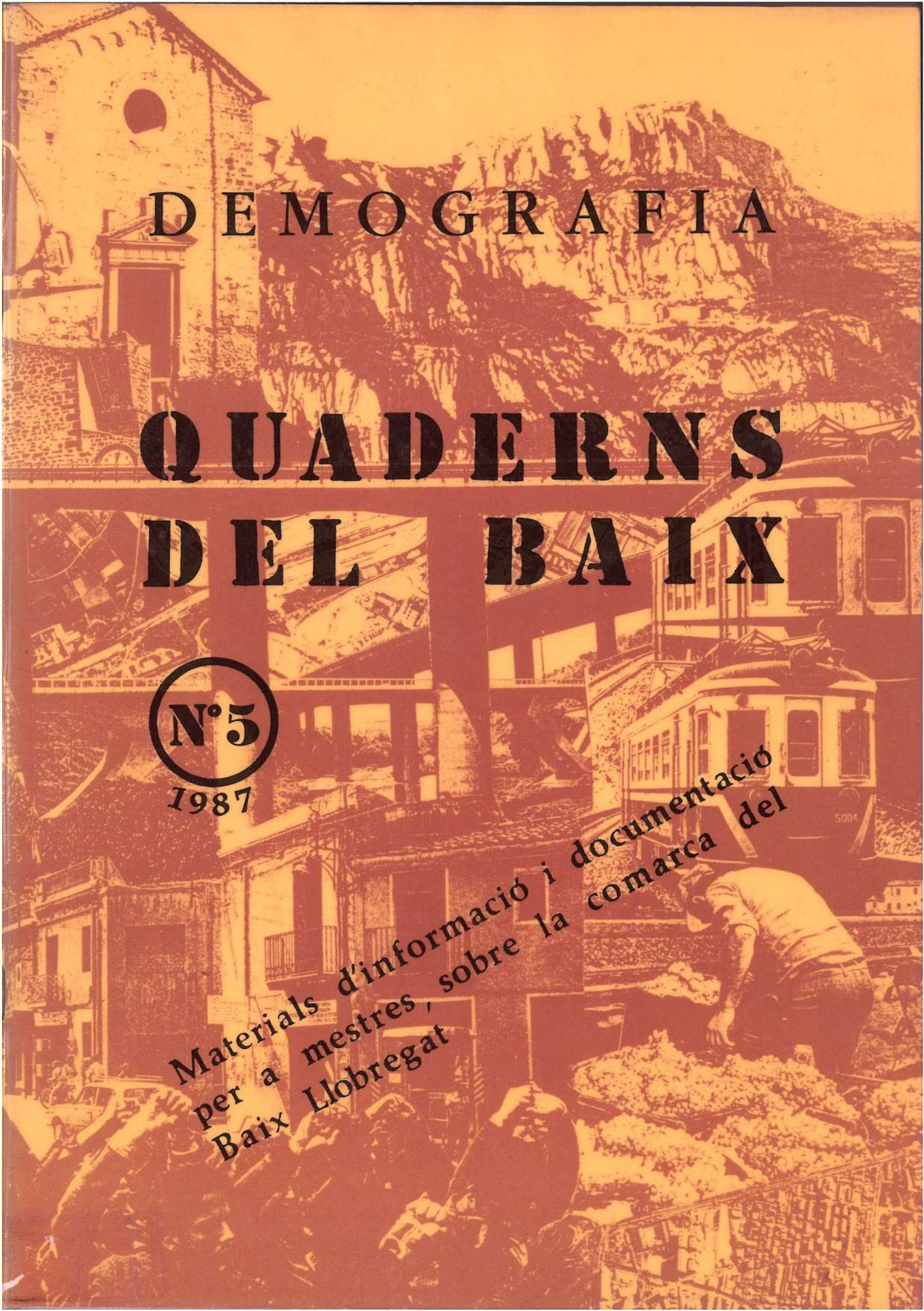

DEMOGRAFIA

QUADERNS
DEL BAIX

Nº5
1987

Materials d'informació i documentació
per a mestres, sobre la comarca del
Baix Llobregat

DEMOGRAFIA

Enric Roldán Bermejo
Carme Casas Romeo

Ajuntament de l'Hospitalet
Dinàmica Educativa

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	3
1. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ AL BAIX LLOBREGAT	5
2. EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DELS MUNICIPIS DEL BAIX LLOBREGAT ..	13
3. LA DENSITAT DE POBLACIÓ	22
4. ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ PER EDATS	31
5. QUELCOM MÉS SOBRE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT	36
5.1 Llocs de procedència	36
5.2 Nivells d'instrucció	41
5.3 Dades sobre l'atur	44
5.4 Dades sobre la població activa	45
6. QUADRE RESUM DE LA COMARCA DEL BAIX	48
7. GLOSSARI	50
8. BIBLIOGRAFIA	52

INTRODUCCIÓ

En aquests fulls volem donar-vos dades, gràfiques, comentaris sobre una de les temàtiques que defineixen més la nostra comarca: la seva evolució poblacional. «El que realment dóna unitat i fixa la personalitat del Baix Llobregat és la seva evolució poblacional i industrial» (1).

Situada a principis de segle entre les comarques intermèdies respecte a la població i a la seva densitat, ha passat, durant el període 51-75, a ser juntament amb el Barcelonès i el Vallès Occidental, una de les comarques més poblades i amb més densitat, tenint la taxa de creixement més elevada de Catalunya.

Ja anirem explicant les raons de tot aquest procés demogràfic. És un fet remarcable que en menys de 30 anys la comarca hagi multiplicat per 5 la seva població. El desenvolupament industrial donat a partir dels anys 50 va fer que moltíssima gent d'altres indrets arribessin i s'instal·lessin als voltants de la influència de Barcelona, sent molts d'ells joves. Això va fer que l'augment de població fos tant pel saldo migratori com pel creixement vegetatiu.

També és cert que la tendència actual de la població reflecteix una minva del creixement, i fins i tot pobles com Cornellà, St. Joan Despí i l'Hospitalet perden població.

Com ja és costum en aquesta col·lecció, sempre que poguem, farem referència als tres municipis que no pertanyen a la comarca històrica del Baix Llobregat, però que d'alguna manera estan immersos en la seva dinàmica. Ens referim a Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat i l'Hospitalet de Llobregat. De totes formes mai no els inclourem quan donem dades a nivell global de la comarca.

Les pautes que seguirem per desenvolupar els capítols d'aquest treball seran: la presentació de dades en primer lloc, la seva representació gràfica i comentaris al respecte.

I ja per acabar aquesta introducció volem dir-vos que les dades no sempre són del tot fiables, però són les úniques que han estat al nostre abast; dades extreïdes fonamentalment dels «censos» i ja sabeu tots que de vegades tenen petits errors.

(1) Revista «Arrel» núm. 2, art. de M. Roa.

1. L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

Com ja s'ha dit en la introducció d'aquest quadern, una de les característiques fonamentals del Baix Llobregat és la seva evolució poblacional, sobretot a la segona meitat del segle XX. Com diuen Josep Lorman i Ignasi Planas (2) «Des de 1950, el Baix Llobregat és la comarca que més ha crescut de tot Catalunya, amb taxes anuals de l'ordre del 8,5% pel període 1961/70». Hem de tenir en compte que la de Catalunya per aquest mateix període és de 3,1%. I cal dir que les condicions en què s'ha donat aquest enorme creixement, ha estat més en funció de les necessitats d'expansió econòmico-territorial d'un procés extern a la comarca que no pas de les possibilitats pròpies d'un desenvolupament equilibrat (3). Tot això fa que, lògicament, aquest aspecte de l'evolució de la població sigui el primer que tractem.

Però abans d'endinsar-nos en les dades caldria fer algunes consideracions prèvies per tal de poder entendre millor el que us presentem.

Les dades que tenim a continuació són extretes de «La Geografia Comarcal de Catalunya» i corresponen al període que va des de 1368 fins al 1981. El que nosaltres hem fet és globalitzar-les per tal de donar idea de l'evolució de la població del conjunt comarcal i no hi hem inclòs ni Sant Just Desvern ni Esplugues de Llobregat (municipis que en la Geografia Comarcal són considerats baixllobregatins), perquè parlem de la comarca que correspon a la divisió territorial de 1936.

Fins a finals de l'Edat Mitjana no es pot conèixer el nombre d'habitants de la comarca, ja que no existia cap mena de «recompte» que hagi pogut arribar als nostres dies.

També hem de dir que les dades corresponents als anys: 1368, 1550 i 1553 estaven expressades en focs. Un fogatge consistia en comptabilitzar el nombre de «llars» o focs de cada població. No ens indiquen els individus sinó les unitats domèstiques

i estaven fets amb una finalitat fiscal. El qui no havia de pagar no comptava. Per tant, quedaven exclosos dels fogatges els temporers, mossos, jornalers, pastors, dones, nens, etc... Per tal de presentar les dades en nombre d'habitants, hem fet la conversió de focs a individus seguint l'equivalència aproximada feta tant per Pierre Vi-
lar com per Josep Iglésias de 1 foc = 4,5 habitants.

Encara que la resta de dades corresponen a Censos, no hem de creure que tots ells són exactes, no només els més antics, sinó que en l'actualitat trobem dades sorprenents com en el cas de Molins de Rei, que en el Cens de 1975 va donar una xifra de 20.058 habitants i en el darrer cens de 1981 dóna el resultat de 18.296 habitants, sense que hi hagi cap raó que ho justifiqui.

(2) J. Lorman. *Geografia de Catalunya*. Ed. Claret.

(3) Revista «Arrel» núm. 2. El Baix Llobregat.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT (1368-1981)

Taula núm. 1

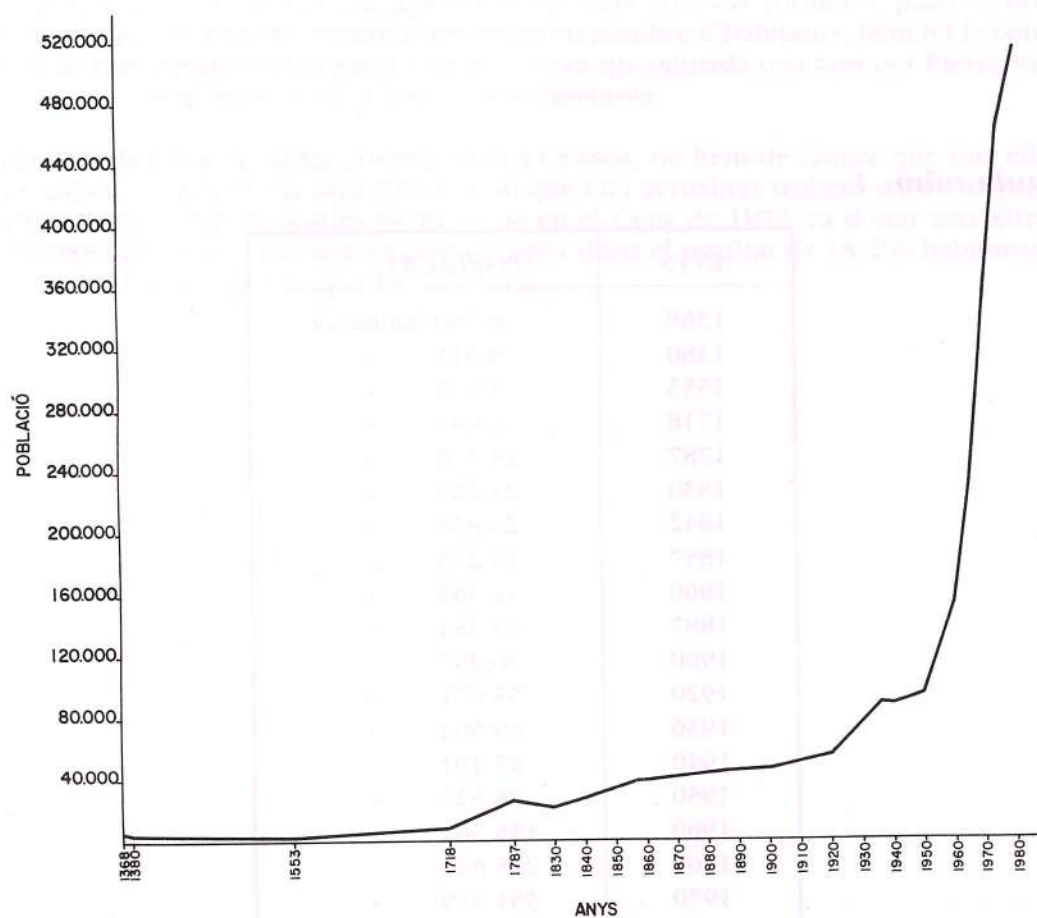
ANYS	POBLACIÓ
1368	6.760 habitants
1380	5.615 »
1553	4.970 »
1718	8.941 »
1787	25.570 »
1830	21.255 »
1842	28.835 »
1857	39.235 »
1860	39.365 »
1887	44.382 »
1900	46.297 »
1920	55.671 »
1936	89.592 »
1940	87.191 »
1950	96.625 »
1960	155.361 »
1965	235.626 »
1970	351.279 »
1975	463.965 »
1981	515.983 »

(segons la divisió territorial 1932). Font: Geografia Comarcal de la G.E.C.

La població dels anys: 1368-1380-1553 estava expressada en «focs».

L'any 1787 correspon al Cens de Floridablanca.

L'any 1857 correspon al 1er. Cens de l'Estat Espanyol.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT *

* SENSE ESPLUGUES DE LLOBREGAT, L'HOSPITALET DE LLOBREGAT I SANT JUST DESVERN

F. J. Muro 87

Gràfica núm. 1

Tenint en compte les deficiències abans esmentades, però degut a la manca de dades més precises, passarem a explicar l'evolució de la població al Baix Llobregat des dels primers fogatges fins a les últimes dades de què disposem, que són les de 1981.

Des de 1369 fins a 1553 hi ha una pèrdua constant de població. Per entendre això hem de pensar en el que van suposar aquells segles. Ens trobem en un període de crisi a tots nivells: males collites, fam, guerres, pestes (la pesta de l'any 1348 fou molt important), pirateria, problemes amb les remences, etc. Tot això fa que es doni una davallada demogràfica notable, que arriba al punt màxim l'any 1553, amb 4.970 habitants, la dada més baixa que coneixem de la comarca.

A partir del segle XVI hi ha una lleugera recuperació demogràfica, que no només ve explicada pel creixement vegetatiu de la població, sinó per un altre factor: la immigració occitana (Catalunya Nord). Els immigrants van arribar a ser un nucli molt important en un mateix poble. Un exemple el tenim a Sant Boi, on l'any 1601 més del 40% de la població era occitana.

L'any 1718 tenim 8.941 habitants al Baix Llobregat. Hem trigat quasi 400 anys en superar lleugerament la població que hi havia l'any 1368. És durant el segle XVIII quan comença la revifalla demogràfica de la comarca. Catalunya, per una part, ha perdut les seves institucions de govern, però per una altra, participarà a partir d'ara en el comerç amb les colònies d'Amèrica. Això suposarà un desenvolupament econòmic: fabricació de teixits de cotó i estampats (Indianes), exportació d'aiguardent i vi (vinya). Això fa que municipis de la part alta de la comarca tinguin un pes important demogràficament en el conjunt (Olesa, Martorell).

Com a conseqüència del que hem dit, el 1787 (cens de Floridablanca) comprovem que en setanta anys gairebé s'ha triplicat la població.

La guerra del francès, a principis del segle XIX, la pesta de 1821 i en general la situació sociopolítica del regnat de Ferran VII, van fer davallar la població de la comarca sense arribar, però, a dades exagerades. Fins i tot hi ha alguns pobles que van augmentar el seu nombre d'habitants: Cornellà, St. Boi, el Prat.

Després de la recuperació demogràfica del conflicte bèl·lic amb França, el Baix Llobregat, ja des de la segona meitat d'aquest segle (XIX), no tornarà a perdre població (amb l'excepció de la guerra civil). A partir d'ara, però, s'aniran produint unes diferències comarcals que després esdevindran cada vegada més acusades.

Aquest augment de la població ve motivat principalment per un redreçament econòmic. Els fets que incideixen més en aquest progrés demogràfic són:

- La superació de la crisi ocasionada per la guerra del Francès i per la independència de les colònies americanes.
- La millora de les comunicacions i la proximitat amb Barcelona facilitarà la instal·lació d'indústries sobretot a la part baixa de la comarca.
- La part baixa del delta, fins ara quasi deshabitat (aiguamolls, paludisme...) comença a poblar-se degut a la implantació d'agricultura intensiva mitjançant dessecacions i construccions de canals (Canal de la dreta, anys 1855-1885).

Així doncs, si el 1830 teníem 22.640 habitants a la comarca, el 1900 en tindrem ja 48.455; en 70 anys s'ha duplicat la població del Baix. És aquesta la primera pujada forta que farà la comarca, però no l'última perquè, si observem la gràfica, veurem que al següent segle, les xifres demogràfiques s'intensificaran molt més encara.

És realment en el nostre segle quan la comarca agafa una empenta demogràfica que fa que sigui precisament aquest augment el que caracteritzarà al Baix Llobregat. Sense cap dubte es convertirà en la comarca que tindrà el creixement poblacional més important. Però anem per parts; per tal de poder explicar quin ha estat el procés que s'ha portat en l'evolució de la població al llarg del segle XX, cal que considerem quatre períodes:

- a) Període que abraça del 1900 al 1930.
- b) Període del 1930 al 1950.
- c) Període del 1950 al 1975.
- d) Període del 1975 fins ara...

A principis de segle la importància demogràfica del Baix era més aviat minsa dins el context del país, però a partir dels anys vint comença a iniciar la seva arrencada. Les raons d'això les hem d'anar a trobar en l'important procés immigratori que té sobretot Barcelona. Una gran allau de treballadors vinguts de Múrcia, Almeria, Aragó i pobles interiors del País Valencià per tal de fer front a les grans obres que en aquells moments s'estaven fent (ferrocarril metropolità —Metro—, Exposició Universal), fa que molts d'ells vagin a viure a les zones més limítrofes amb la gran urbs: L'Hospitalet, Cornellà... D'alguna manera aquests anys comencen a configurar el que a la llarga serà la realitat de gran part dels municipis perifèrics de Barcelona, una

realitat sotmesa al creixement i expansionisme de Barcelona que provoca la suburbialització d'aquests municipis.

El segon període que hem distingit ve caracteritzat per l'únic descens de la població que té la comarca al llarg del segle, el període que té com a detonant demogràfic el fet de la guerra civil, una guerra precedida d'una gran crisi econòmica que lògicament va agreujar enormement; i una postguerra que es va perllongar en el temps. Això fa que la població tingués un retrocés i a partir de finals dels anys quaranta comencés a iniciar un augment. Hem de dir que les dades referents a aquests anys no són del tot fiables. És una època no gens normalitzada, en la qual les cartilles de racionament, desitjades com l'or, fan dubtar dels censos que es realitzaven quan aquestes cartilles anaven en funció del nombre de membres d'una família.

Però a partir dels anys cinquanta, quan ja ens fiquem en el tercer període, el més decisiu per la comarca, és quan l'evolució de la població prendrà uns ritmes de creixement desorbitants, fent del Baix Llobregat la comarca de Catalunya amb un increment de població més alt. De l'any 1950 al 1975 la població del Baix es multiplica gairebé per cinc (4). És durant aquest període quan es configura la realitat comarcal, període que comença amb la segona onada immigratòria que pateix Catalunya i finalitzarà quan la crisi econòmica es manifesta ja d'una forma clara, cap a mitjans dels anys setanta. Als anys cinquanta, l'economia catalana reprèn el procés d'industrialització. La saturació del nucli barceloní provoca l'orientació de les successives onades immigratòries i dels nous assentaments industrials cap a la perifèria de la metròpoli i les comarques colindants, on la disponibilitat del sòl feia més assequibles els habitatges i les instal·lacions industrials. Però seran els anys seixanta els de més increment de la població —un 126%—, mentre que al Barcelonès ja creix a un ritme més moderat, un 26%. I allò que ja anunciàvem ens els anys vint sobre el procés de suburbialització que s'iniciava, és ara ja una realitat constatada. La manca de planificació per poder rebre els nouvinguts va permetre crear unes condicions idònies per a l'especulació del sòl, donant lloc a habitatges d'una falta de qualitat enorme, unes deficiències urbanístiques que encara avui estem patint, ja que la massificació va ser tan gran que difícilment hi ha solucions a curt plaç, convertint-se molts municipis en veritables zones «dormitori», configurant-se una espècie de barris marginals que podem trobar a més d'un poble baixllobregatí: Sant Ildefons, «la ciutat satèl·lit» de Cornellà, Sant Cosme al Prat, Cinco Rosas a Sant Boi, Bellvitge a l'Hospitalet... En definitiva, en els municipis més propers a Barcelona.

Però esclatà la crisi econòmica i així entrem en l'últim període, on ens trobem en l'actualitat, determinat per un índex de creixement sensiblement inferior a l'ante-

rior dècada. L'atur ha fet que ja no arribin gairebé immigrants, el retorn en alguns casos de gent als seus pobles d'origen i, per què no, la reducció de la natalitat han fet realitat aquest descens de les taxes de creixement de la població. En alguns municipis a partir dels anys vuitanta el que està succeint és una pèrdua de població. I sembla ser que aquesta serà una tendència que es perllongarà fins l'any 2000. Ens agradaria acabar mencionant les previsions demogràfiques de la nostra comarca de cara a l'any 2000. Han estat elaborades per un estudi publicat en el diari «Avui» (5). El Baix Llobregat en el període comprès entre 1981 i el 2000 té un increment de la població de quasi un 25%, xifra sensiblement inferior a les dels anys seixanta. Bé és cert que no tots els municipis del Baix han tingut la mateixa tendència de creixement, però totes aquestes diferències de comportament demogràfic les deixem per un altre capítol...

(4) Augment del Baix Llobregat 350%, mitjana de Catalunya 75%.

(5) Diari «Avui», dia 7-6-85. Anna Cabré, Isabel Pujades.

2. EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DELS MUNICIPIS DEL BAIX LLOBREGAT

La comarca del Baix Llobregat, encara que caracteritzada pel fort creixement demogràfic experimentat en aquest segle, no és ni molt menys homogènia en aquest aspecte. L'excedent de població que va anar arribant i féu disparar les xifres comarcals, no s'anà repartint equitativament per la comarca, sinó que es concentrà en les poblacions més properes al riu en un principi (primera industrialització) i més tard a les zones del litoral i del costat de Barcelona principalment. Malgrat que hi ha municipis dels més poblats de Catalunya, ens trobem també amb pobles de poc pes demogràfic.

Us presentem a continuació la següent taula de l'evolució de la població al Baix Llobregat, de cadascun dels municipis, des de l'any 1358 al 1981:

TAULA DE LA GEOGRAFIA COMARCAL

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT

Municipis	1363*	1380*	1553*	1718	1787	1830	1842	1857	1860	1887	1900	1929	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981
Abrera			18	136	225	291	434	706	769	944	848	810	830	816	667	715	805	1.645	2.857	4.199
Begues	57	66	20	169	450	214	528	799	857	1.094	1.077	1.002	1.041	905	968	1.043	1.106	1.043	1.222	1.323
Castelldefels	42	31	30	187	576	258	417	385	312	270	289	365	797	2.013	2.039	3.920	8.640	13.219	20.141	24.559
Castellví de Rosanes			6	93	188	95	190	323	316	316	269	284	267	272	268	330	302	332	307	340
Cervelló	177	171	16	190	559	179	523	1.027	1.042	1.424	1.720	1.606	1.633	1.401	1.414	1.760	2.106	2.338	2.665	3.513
La Palma de Cervelló	14	13	7																	
Sant Ponç de Corbera	7			39	47															
Collbató	42	32	19	97	212	299	396	865	859	781	665	524	493	435	416	376	382	451	471	596
Corbera de Llobregat	65	30	25	135	348	192	709	885	869	986	882	1.172	1.245	1.111	1.164	1.397	1.602	1.774	2.212	2.958
Cornellà de Llobregat	25	46	22	189	834	939	1.032	1.510	1.642	1.867	2.197	3.732	8.757	8.214	11.473	24.714	53.049	77.314	91.739	90.956
Esparguera	86	51	125	1.134	2.705	2.093	2.647	3.097	3.222	4.188	4.209	4.522	5.207	4.648	4.740	5.301	6.001	7.675	9.587	10.990
Esplugues de Llobregat	17	17	16	87	717	625	660	784	881	1.017	1.057	1.504	3.641	3.548	4.318	12.393	18.564	29.474	38.318	45.834
Gavà	37	37	37	224	768	609	1.005	1.292	1.273	1.729	1.825	2.385	6.329	6.110	6.860	15.725	20.145	24.213	30.474	33.456
Martorell			118	808	2.417	1.396	3.106	4.136	4.304	4.012	3.221	4.295	6.078	6.003	5.887	7.926	10.883	13.086	14.715	16.146
Molins de Rei	123	89	38	317	949	834	1.055	3.002	2.855	2.661	2.936	3.962	7.364	6.589	8.024	10.191	11.698	14.456	20.058	18.255
Santa Creu d' Olorda	41	29	27	208	347	126	327	321	330	315	207	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵	- ⁵
Olesa de Montserrat	151	110	89	923	2.454	2.395	2.756	3.448	3.179	3.235	3.554	4.003	6.728	5.786	6.102	7.717	8.518	10.092	12.506	13.778
Pallejà	30		14	212	608	269	344	838	739	733	656	692	1.004	1.012	1.065	2.230	3.088	4.081	5.080	5.692
el Papiol	36	33	36	211	973	836	1.076	1.100	1.123	1.028	912	1.044	1.159	1.098	1.159	2.036	2.347	2.620	2.964	3.166
el Prat de Llobregat	59 ⁴	14 ⁴	55	451	1.055	1.626	1.615	1.895	1.830	2.411	2.804	3.591	9.107	8.941	10.401	14.131	20.286	36.363	51.058	60.139
Santa Coloma de Cervelló	- ¹	- ¹	13	88	210	177	189	211	192	225	542	784	1.295	1.233	1.227	1.582	1.821	1.944	2.105	2.520
Sant Andreu de la Barca			28	160	662	630	813	898	945	849	814	818	1.031	929	886	1.524	2.394	4.870	8.295	13.085
Sant Boi de Llobregat	255 ³	252 ³	125	842	2.529	2.751	2.502	2.759	2.793	3.772	5.311	6.553	9.909	10.310	10.811	19.968	29.191	50.051	85.064	74.550
Sant Climent de Llobregat	48	52	20	419	1.003	997	1.066	1.084	1.026	1.060	984	1.041	1.173	1.213	991	1.281	1.639	1.966	2.002	2.086
Sant Esteve Sesrovires			22	210	317	388	520	936	992	1.093	839	1.030	909	792	1.859	889	875	1.084	1.187	1.442
Sant Feliu de Llobregat	51 ²	47 ²	46	316	1.895	1.154	1.820	2.484	2.478	2.990	3.314	4.406	6.888	6.571	7.327	10.201	12.945	21.751	33.959	37.849
Sant Joan Despí	52	52	38	256	568	641	578	689	777	1.177	1.171	1.524	2.275	2.024	2.274	4.771	8.933	16.055	23.862	25.292
Sant Just Desvern	42	73 ²	28	236	608	730	790	961	944	1.144	1.101	1.386	2.328	2.738	2.931	6.401	8.031	9.226	9.688	11.012
Sant Vicenç dels Horts			56	426	1.450	823	1.732	1.777	1.732	1.745	1.809	1.935	3.112	2.906	3.295	5.750	10.231	14.509	18.344	19.975
Torrelles de Llobregat	30	28	16	178	307	366	419	492	490	637	682	734	790	724	732	740	793	872	1.048	1.406
Vallirana	25	20	11	118	261	63	156	1.288	1.280	1.517	1.466	1.300	1.377	1.314	1.282	1.635	2.081	2.632	3.433	4.375
Viladecans	46	43	28	172	653	588	881	1.088	1.139	1.323	1.194	1.551	3.794	3.803	4.294	7.508	13.765	24.483	36.574	43.222
Quadra Burguesa (?)	3	2		32		26														
Baix Llobregat	1.561	1.338	1.149	9.264	26.895	22.610	30.285	40.980	41.190	46.543	48.455	58.561	95.561	93.477	103.874	174.155	262.221	389.979	511.971	572.829

1. Amb Cervelló

2. Té els focs barrejats amb Sant Just Desvern

3. De les diferents partides que formen aquest cens algunes potser són de termes veïns

* Anys en què al cens és expressat en focs

Font: Gran Geografia Comarcal. Volum

Davant de tot aquest garbuix de dades, és difícil extreure'n conclusions globals. És cert que cada municipi ha tingut la seva pròpia dinàmica de creixement al llarg del temps; però el que també hem pogut comprovar és que hi ha una sèrie de tendències comunes a diversos municipis. Això ens ha permès poder agrupar tots aquests municipis baixllobregatins en tres grups diferenciats, malgrat que és difícil de vegades establir unes fronteres molt rigoroses. Això ho diem en el sentit de veure aquests tres grups més com una eina de tipus orientatiu, amb el fi de facilitar la comprensió de les dades que tenim, que no com a quelcom rigorosament exacte.

Per a aquesta classificació en grups, ens ha estat necessari relativitzar les dades, això és calcular les taxes de creixement en tants per cent.

En el període des de 1860 a 1975, el creixement del Baix Llobregat ha estat força elevat. La taxa de creixement ens indica la xifra d'un 2,5%, mentre que a Catalunya era d'un 1%, dada que ja representaria un creixement notable.

En els nostres dies, a Catalunya, el creixement anomenat «feble» (menys del 9%) representa el 75% dels municipis. En contrapartida, a la nostra comarca aquests municipis ni tan sols arriben a un 40%. Això ens fa pensar que la majoria dels pobles del Baix Llobregat han tingut un creixement fort. Una altra dada remarcable seria que a Catalunya el 75% de les poblacions han minvat la seva població del 1975 respecte a la del 1960. En canvi, a la nostra comarca, només dos municipis han perdut població (això representaria sols un 6% dels pobles). Es confirma una vegada més que el Baix Llobregat és un exemple notable d'un creixement fort del nostre país.

DISTRIBUCIÓ DELS POBLES EN GRUPS

GRUP A (un 35% de municipis de la comarca).

MUNICIPIS AMB UN CREIXEMENT FEBLE.

Índex de creixement intercensal entre —0,5% i 0,9%

— Begues	— El Papiol
— Castellví de Rosanes	— Sant Climent
— Cervelló	— Sant Esteve Sesrovires
— Collbató	— Torrelles
— Corbera	— Vallirana

Dins d'aquest grup hi trobem les poblacions de pes demogràfic més baix de la comarca i fins i tot hi ha dos pobles amb un creixement negatiu, que són Castellví de Rosanes i Collbató.

Aquestes poblacions corresponen a la zona més occidental de la comarca. Són els municipis més allunyats de Barcelona. També del riu i, per tant, dels focus industrials i de les comunicacions més importants de la zona. Així doncs, no és gens estrany que el seu pes demogràfic sigui tant baix.

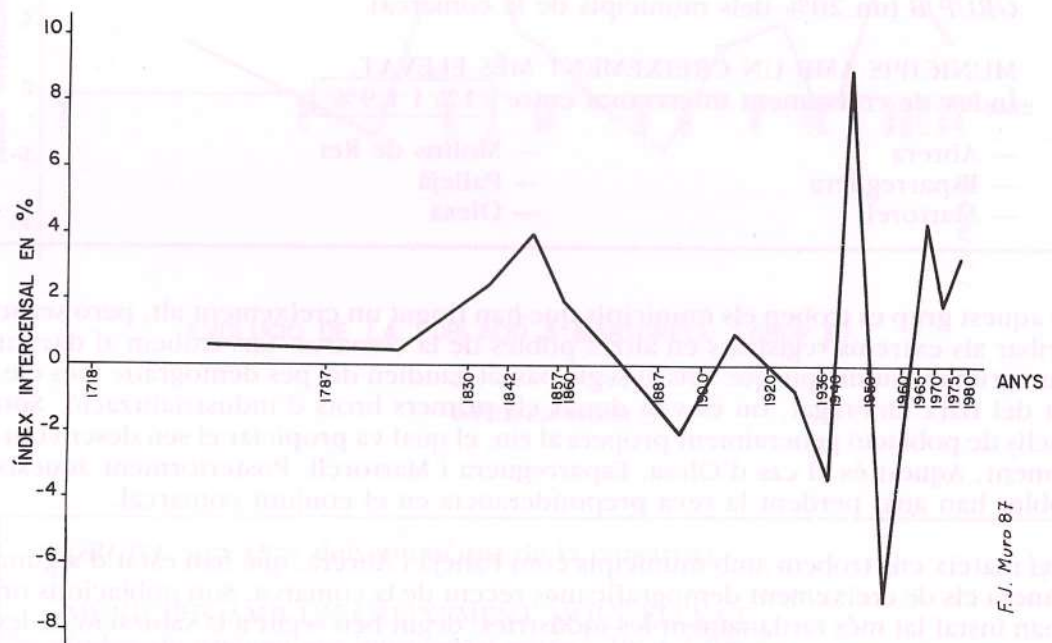
Hem de tenir en compte però, que certs municipis d'aquest sector estan experimentant recentment un increment demogràfic. Això es deu principalment a la funció de 2a residència que els pobles de muntanya han fet durant els darrers anys. Hi ha gent que està convertint aquesta segona residència en una nova residència, i així els habitatges construïts en principi per a l'esbarjo esdevenen cada vegada més noves residències. És el cas de Municipis com Corbera, Collbató, Cervelló, Torrelles, Vallirana.

Si consultem el «Quadern del Baix» núm. 7, *La indústria*, a la pàgina 31 hi trobarem les dades que ens poden confirmar aquest fet. N'hem tret un extracte que exposem a continuació.

Municipi	Habitacles construïts		% augment	Total habitatges 1980
	1971-75	1976-80		
Collbató	183	264	144	835
Torrelles	190	339	178	980
Vallirana	559	789	141	2.398
Cervelló	262	472	180	1.551
Corbera	525	789	140	2.517

Taula núm. 3.

Per fer-nos una idea de com ha estat la dinàmica de creixement d'aquests municipis, us mostrem aquí la gràfica que correspon a St. Esteve Sesrovires, població que ens podria servir com a exemple del grup.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A SANT ESTEVE DE SESROVIRES (GRUP A)

Gràfica núm. 2

GRUP B (un 20% dels municipis de la comarca).

MUNICIPIS AMB UN CREIXEMENT MÉS ELEVAT.

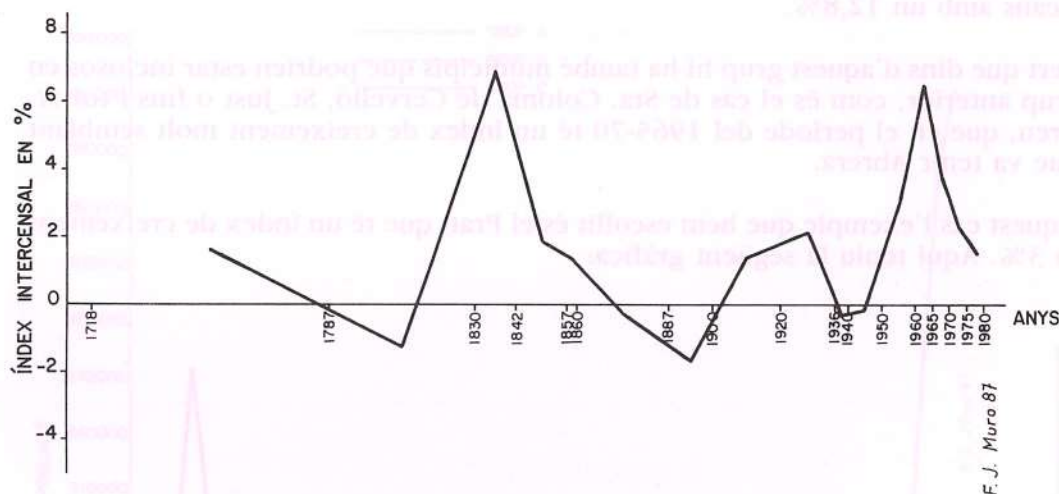
Índex de creixement intercensal entre 1% i 1,9%

— Abrera	— Molins de Rei
— Esparreguera	— Pallejà
— Martorell	— Olesa

En aquest grup es troben els municipis que han tingut un creixement alt, però sense arribar als extrems registrats en altres pobles de la comarca. Ens trobem al davant d'un grup de municipis que fins al segle passat gaudien del pes demogràfic més elevat del Baix Llobregat, on es van donar els primers brots d'industrialització. Són nuclis de població generalment propers al riu, el qual va propiciar el seu desenvolupament. Aquest és el cas d'Olesa, Esparreguera i Martorell. Posteriorment aquests pobles han anat perdent la seva preponderància en el conjunt comarcal.

Així mateix ens trobem amb municipis com Pallejà i Abrera, que han estat d'alguna manera els de creixement demogràfic més recent de la comarca. Són poblacions on s'han instal·lat més tardanament les indústries, degut ben segur a la saturació de les zones més properes a Barcelona. En el cas d'Abrera es pot comprovar aquest fet, perquè el creixement entre els anys 1950 i 1960 va ser d'un 0,70% i, en canvi, del 1965 al 1970 l'índex de creixement que registrà és d'un 15,3%. Cal dir també que ha estat l'índex de creixement més elevat de tota la comarca en aquest període.

Hem escollit en aquest cas com a exemple d'aquest grup el municipi de Martorell. Heus ací la gràfica:

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A MARTORELL (GRUP B)

Gràfica nù 3

GRUP C (un 45% dels municipis de la comarca).

MUNICIPIIS AMB UN CREIXEMENT MOLT ELEVAT.

Índex de creixement intercensal entre 2% i 3,9%

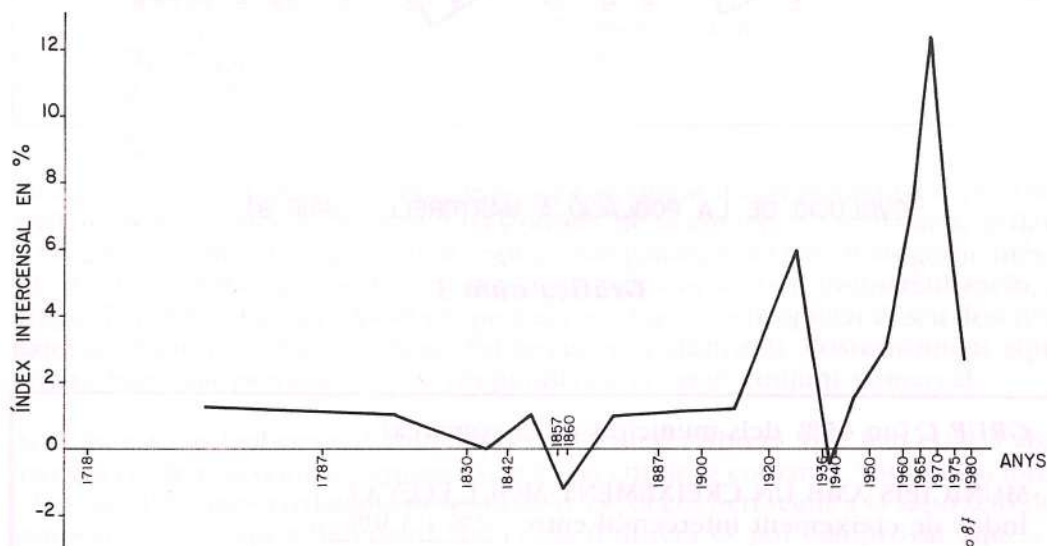
— Castelldefels	— Sant Boi	— St. Feliu
— Cornellà	— Viladecans	— St. Vicenç dels Horts
— Esplugues	— St. Joan Despí	— St. Coloma de Cervelló
— Gavà	— St. Just Desvern	
— El Prat	— St. Andreu de la Barca	

Ens trobem aquí tots aquells municipis que tenen un índex de creixement superior al 2%. Recordem que és el doble del registrat per Catalunya en les mateixes dates. Tots els municipis propers a Barcelona els podem trobar en aquest grup, amb uns índexs, pel que fa al període 1960-65, realment elevadíssims. Tenim com a exemple Castelldefels amb un 17,1%, Cornellà amb un 16,5%, Sant Joan Despí 13,3%, o Viladecans amb un 12,8%.

És cert que dins d'aquest grup hi ha també municipis que podrien estar inclosos en el grup anterior, com és el cas de Sta. Coloma de Cervelló, St. Just o fins i tot St. Andreu, que en el període del 1965-70 té un índex de creixement molt semblant al que va tenir Abrera.

En aquest cas l'exemple que hem escollit és el Prat, que té un índex de creixement d'un 3%. Aquí teniu la següent gràfica:

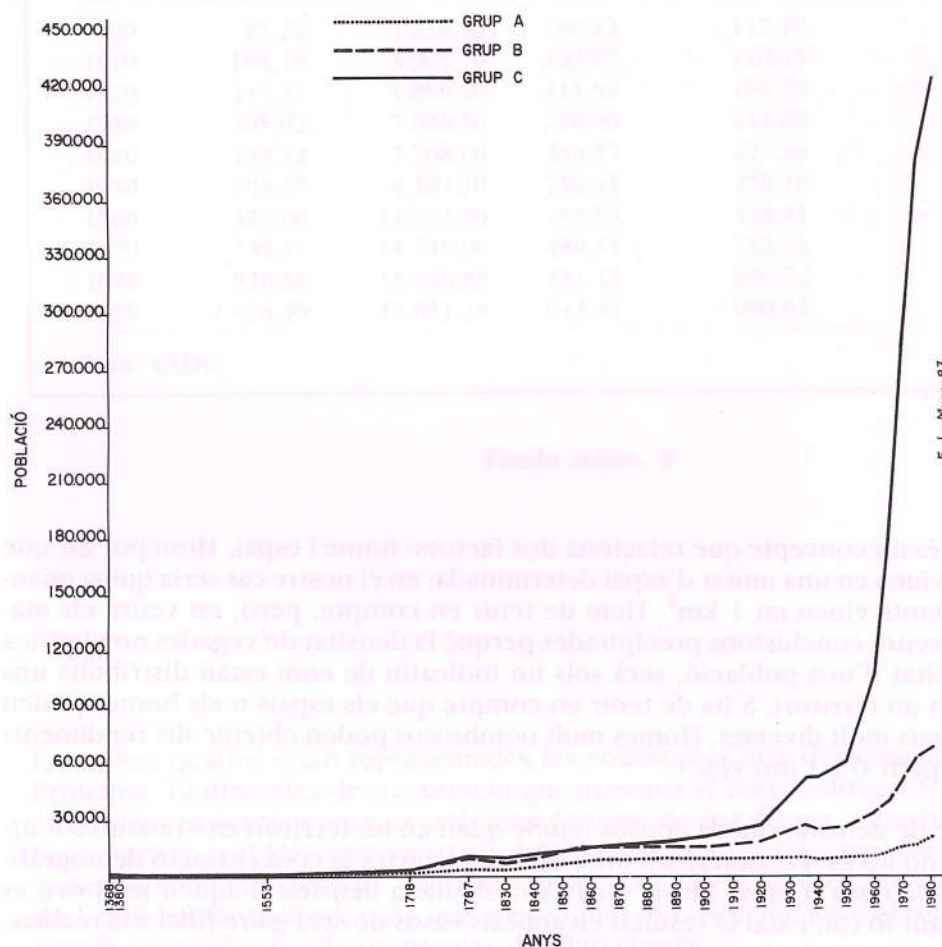
EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A EL PRAT DE LLOBREGAT (GRUP C)

Gràfica núm. 4

No podem acabar aquest apartat sense mencionar un fet que s'està donant entre les poblacions més saturades, demogràficament parlant, de la nostra comarca. És, no només la disminució de l'augment de la població, sinó fins i tot la pèrdua de població. Aquest seria el cas de Cornellà i l'Hospitalet.

No se saben amb certesa les raons que porten a aquestes pèrdues de població. Podrien ser unes quantes interrelacionades: la baixa de la taxa de natalitat, la minva d'immigració degut a la crisi que es pateix, la saturació dels municipis, el retorn d'alguns habitants als seus pobles d'origen o bé a altres indrets. Encara no s'ha investigat prou per saber amb exactitud quina podria ser la raó més determinant d'aquest fet.

A continuació us presentem una gràfica de l'evolució de la població dels grups de municipis que s'han comentat:

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT PER GRUPS

Gràfica núm. 5

3. LA DENSITAT DE POBLACIÓ

La densitat és un concepte que relaciona dos factors: home i espai. Hom pot dir que uns homes viuen en una unitat d'espai determinada; en el nostre cas seria quina quantitat d'habitants viuen en 1 km². Hem de tenir en compte, però, en veure els mapes, de no treure conclusions precipitades perquè la densitat de vegades no clarifica gaire la realitat d'una població, serà sols un indicatiu de com estan distribuïts uns habitants en un territori. S'ha de tenir en compte que els espais o els homes poden ser de qualitats molt diverses. Homes molt nombrosos poden obtenir alts rendiments d'un espai petit o a l'inrevés.

El concepte de densitat queda confòs també quan en un territori existeix un sòl urbà i un que no ho és. En aquest sòl urbà és on es trobarà la concentració demogràfica, quedant la resta d'espai lliure. Quan es calcula la densitat d'aquell territori, es farà englobant-lo tot, i així el resultat en aquests casos no serà gaire fidel a la realitat.

Abans de veure quines són les densitats de cadascun dels municipis de la nostra comarca, seria interessant observar l'evolució del conjunt del Baix Llobregat al llarg d'aquest segle:

**Densitat de població per comarques (nombre d'habitants per km²),
1900-1979**

	BAIX LLOBREGAT	BARCELONÈS	EL MARESME	VALLÈS OCCIDENTAL	VALLÈS ORIENTAL
1900	97,22	3.638,50	180,22	117,17	51,73
1910	104,10	3.995,70	192,07	130,43	57,31
1920	117,17	4.896,20	211,98	165,78	61,32
1930	165,02	7.026,90	244,00	214,08	73,43
1940	183,52	7.708,00	250,57	227,56	79,79
1950	203,37	9.192,50	252,45	278,10	82,55
1960	327,00	11.703,00	315,59	438,11	102,70
1970	739,37	14.746,00	480,14	732,73	179,74
1975	976,56	15.640,85	581,15	886,72	225,80
1979	1.074,50	17.831,14	642,01	990,01	258,41

Font: CIDC

Taula núm. 4

En aquest quadre estan representades les comarques més densament poblades del Principat. La dinàmica de creixement que presenta el Baix Llobregat fa que fins l'any 1950 sigui la quarta comarca amb més densitat de Catalunya. A partir dels anys 60 però, supera ja al Maresme i a partir dels 70 serà quan passi a ser la segona comarca amb més habitants per Km² del nostre país. L'any 1981 arriba a una densitat de més de 1.000 habitants/Km², cosa que suposa més del triple de les dades de l'any 1960, només superades per la «comarca» del Barcelonès.

Aquí teniu les dades referents als municipis del Baix Llobregat, quant a densitats de l'any 1981:

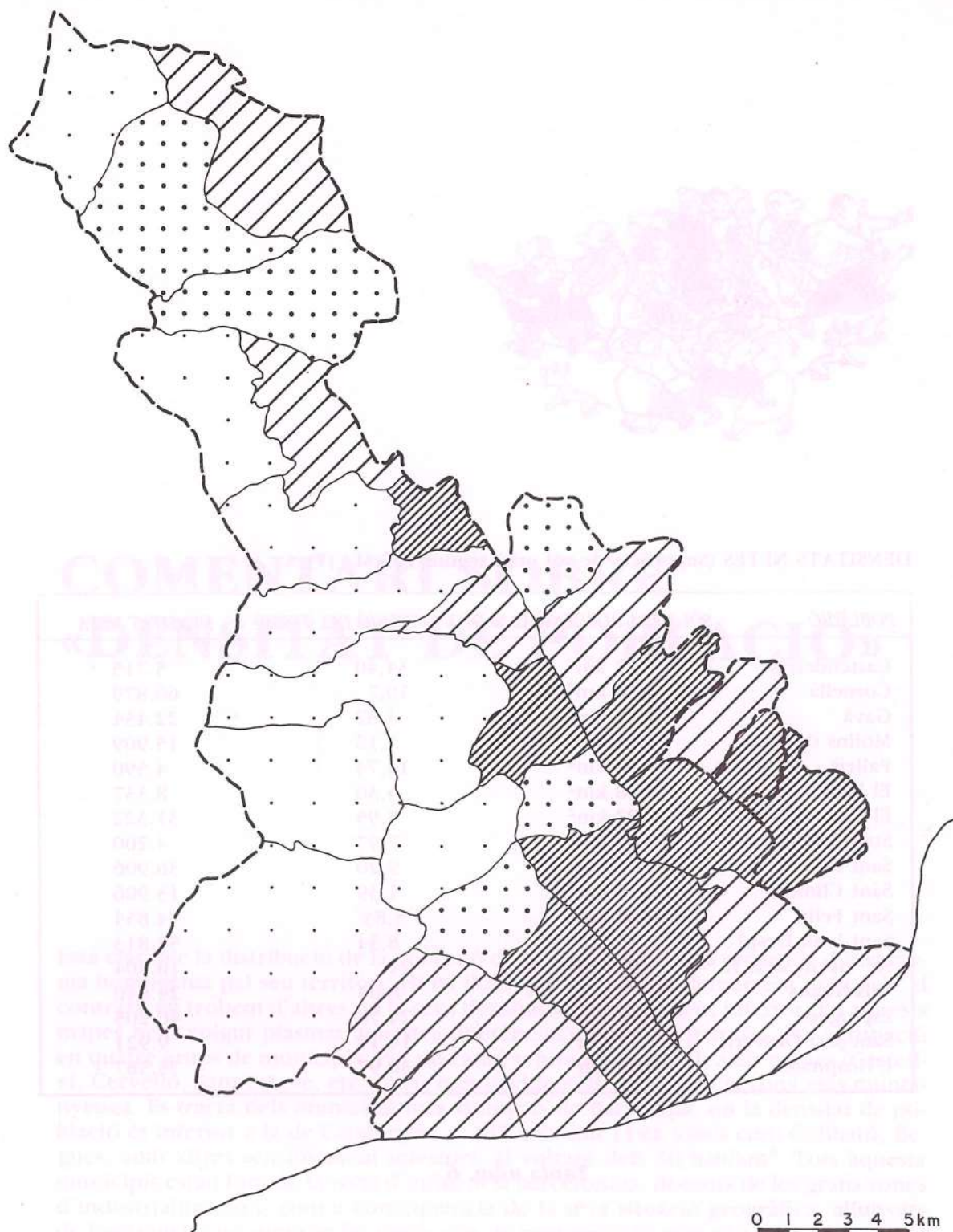
DENSITATS DE POBLACIÓ DELS MUNICIPIS DEL BAIX LLOBREGAT
(inclosos: St. Just, Esplugues i l'Hospitalet).

MUNICIPI	POBLACIÓ (hab)	EXTENSIÓ (km ²)	DENSITAT (hab/km ²)
Abrera	4.199	19,89	211,11
Begues	1.323	50,42	26,23
Castelldefels	24.559	12,41	1.978,96
Castellví	340	17,09	19,89
Cervelló	3.513	29,62	118,60
Collbató	596	17,99	33,12
Corbera	2.958	18,46	160,23
Cornellà	90.956	6,90	13.182,02
Esparreguera	10.990	27,47	400,07
Esplugues	45.834	4,60	9.963,91
Gavà	33.456	30,90	1.082,7
Martorell	16.146	12,90	1.251,62
Molins de Rei	18.296	18,21	1.004,7
Olesa	13.778	16,75	822,56
Pallejà	5.692	8,41	676,81
El Papiol	3.168	8,83	358,77
El Prat	60.139	32,23	1.865,93
Sta. Coloma	2.520	7,52	335,10
St. Andreu	13.085	5,52	2.370,47
St. Boi	74.550	21,94	3.397,90
St. Climent	2.086	10,73	194,40
St. Esteve	1.442	18,64	77,36
St. Feliu	37.849	11,79	3.210,26
St. Joan Despi	25.292	5,63	4.492,36
St. Just Desvern	11.012	7,85	1.402,80
St. Vicenç dels H.	19.975	9,14	2.185,44
Torrelles	1.469	13,55	108,41
Vallirana	4.375	23,93	182,82
Viladecans	43.222	20,11	2.149,27
L'Hospitalet	294.033	12,56	23.410,27
Baix Llobregat	572.829	489,43*	1.170,40
Catalunya	5.956.414	31.930	186,54

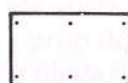
Baix Llobregat (1932) (6) 515.983 hab 476,98 km² 1.081,77 hab/km²

Taula núm. 5

(6) Sense comptar St. Just, Esplugues i l'Hospitalet.

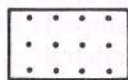
DENSITAT DE LA POBLACIÓ DE L'ANY 1980

INFERIOR A 185 h/km²
(MITJANA CATALANA)

DE 500 A 2000 h/km²

DE 185 A 500 h/km²

MÉS DE 2000 h/km²

Gràfica núm. 6

DENSITATS NETES (Superfície de sòl urbà segons P.G.M.) (7).

POBLACIÓ	SÒL URBÀ RESIDENCIAL % DE L'EXTENSIÓ DEL TERME	DENSITAT NETA
Castelldefels	4,27 km ²	34,40
Cornellà	1,36 km ²	19,7
Gavà	1,49 km ²	4,82
Molins de Rei	1,15 km ²	7,18
Pallejà	1,24 km ²	14,74
El Papiol	0,38 km ²	4,30
El Prat	1,92 km ²	5,95
Sta. Coloma	0,60 km ²	7,97
Sant Boi	2,02 km ²	9,20
Sant Climent	0,15 km ²	1,39
Sant Feliu	0,69 km ²	5,85
Sant Joan Despí	0,47 km ²	8,34
St. Vicenç dels H.	1,92 km ²	21
Viladecans	1,74 km ²	8,65
Esplugues	1,14 km ²	24,78
Sant Just Desvern	1,11 km ²	14,14
L'Hospitalet	3,89 km ²	30,97

Taula núm. 6

(7) P.G.M.: Plà General Metropolitana de l'any 1976 (Municipis que pertanyen a la Corporació Metropolitana).

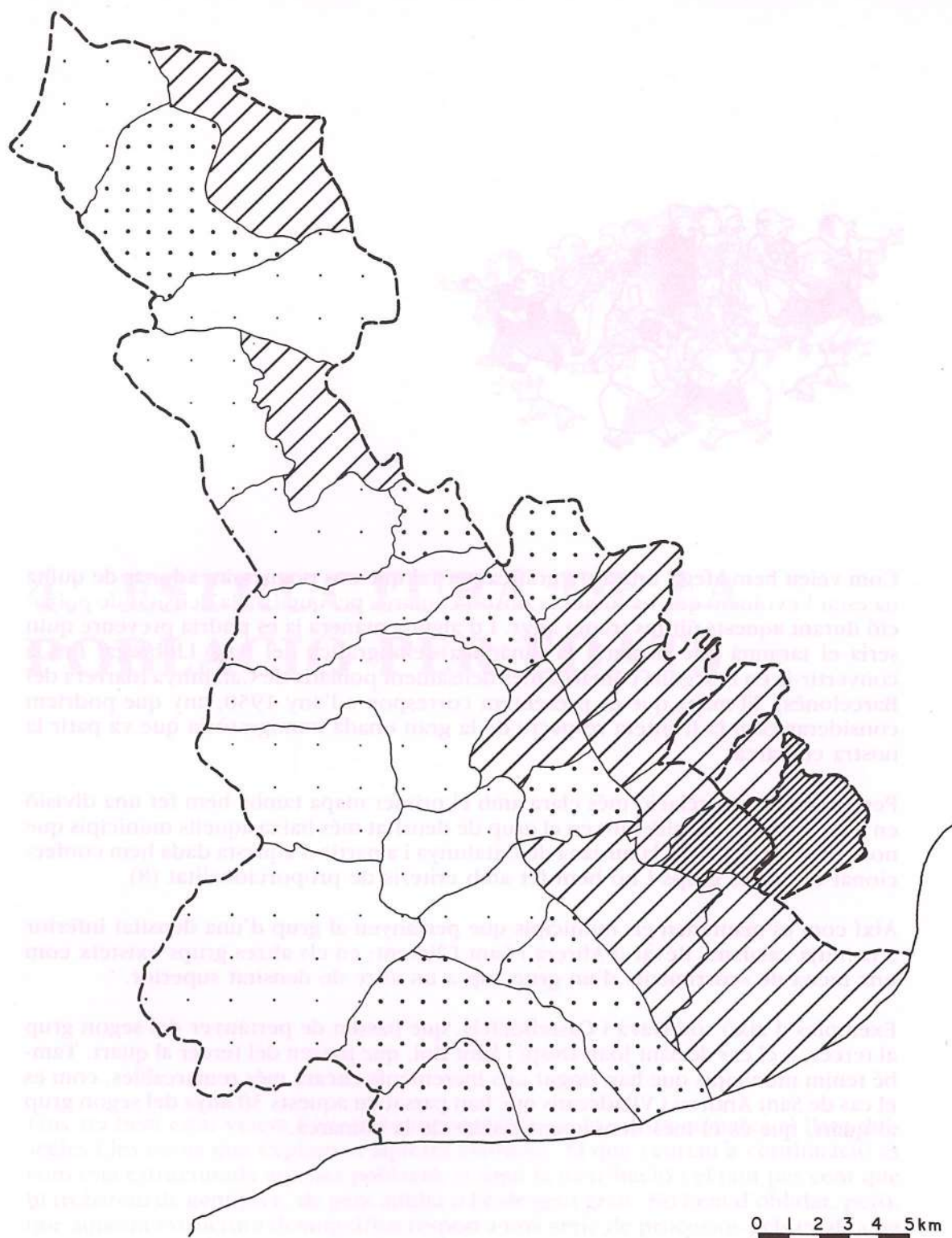
COMENTARI SOBRE «DENSITAT DE POBLACIÓ»

Està clar que la distribució de la població de la comarca no està repartida d'una forma homogènia pel seu territori. Hi ha llocs que estan molt densament poblats i, al contrari, en trobem d'altres on la seva densitat és sensiblement inferior. En aquests mapes hem volgut plasmar aquestes diferències i per això hem fet una agrupació en quatre grups de municipis. Per un cantó tenim a un grup de vuit pobles (Castellví, Cervelló, Sant Esteve, etc...), els més occidentals, situats en la zona més muntanyenca. Es tracta dels municipis més allunyats de Barcelona, on la densitat de població és inferior a la de Catalunya ($= 185 \text{ hab/km}^2$) i en casos com Collbató, Begues, amb xifres sensiblement inferiors, al voltant dels 30 hab/km^2 . Tots aquests municipis estan fora de la zona d'influència barcelonina, distants de les grans zones d'industrialització i, com a conseqüència de la seva situació geogràfica, allunyats de l'entramat que suposen les grans vies de comunicació com són l'Autopista II, la Nacional II, la Comarcal 246, etc...

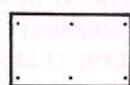
Com a contrapunt d'aquest grup, trobem nou pobles (Cornellà, Sant Feliu, Sant Joan Despí, etc.) en els quals totes les absències del grup anterior es fan una claríssima realitat. Situats a prop de Barcelona, immersos en la zona d'influència industrial del riu Llobregat i en plena cruïlla de les grans vies de comunicació. Aquests nou pobles multipliquen per 10 la densitat mitjana de Catalunya i, en alguns casos com Esplugues, Cornellà i l'Hospitalet, arriben a ser de 50, 70 i 100 vegades més que la mitjana de Catalunya, densitats veritablement esgarrifores i que sense cap dubte recorden les de certs nuclis de població situats a l'Extrem Orient (i de què tant parlen els llibres de Socials), com són Hong-Kong, Calcuta, Tokio, etc.

Els altres grups que resten per comentar estan relacionats respecte a la densitat mitja de la comarca: un grup que no arriba a la mitjana comarcal (-500 hab/km^2), com és el cas d'Esparreguera, Abrera, Sant Climent, El Papiol... i l'altre grup que sí que supera aquesta mitja però que de cap manera no arriba a la disbauxa del segon grup: és el cas de Castelldefels, Gavà, Pallejà, Martorell, etc. Sobre aquest grup caldria fer alguna consideració pel fet que hi ha alguns municipis que per la seva situació geogràfica no seria gens estrany que estiguessin en els dels «super-densos». Ens estem referint als municipis de Sant Just, Molins i el Prat. Podem afirmar que els pobles de Molins i Sant Just són d'alguna manera els pobles de la part baixa de la comarca més privilegiats en la seva configuració urbanística. Desconeixem quina ha estat la història concreta per arribar a aquest cert nivell d'urbanisme més o menys digne, però no hi ha cap dubte que això és una evidència, lògicament comparant amb els desastres urbanístics dels seus pobles veïns. El cas del Prat és un altre, no es tracta de cap privilegiat urbanísticament parlant. La raó de no incloure'l en el grup dels «super-densos» cal trobar-la en la utilització del seu sòl. Gran part del seu terme municipal (gairebé una quarta part) no és habitable degut a la desembocadura del riu i a la gran extensió que ocupa l'aeroport.

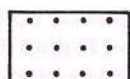
DENSITAT DE LA POBLACIÓ DE L'ANY 1950

INFERIOR A 100 h/km²
(MITJANA CATALANA)

DE 270 A 1000 h/km²

DE 100 A 270 h/km²

MÉS DE 1000 h/km²

Mapa-Gràfica núm. 7

F. J. Muro 87

Com veieu hem afegit una altra gràfica per tal que ens poguéssim adonar de quina ha estat l'evolució que ha tingut la nostra comarca pel que fa a la densitat de població durant aquests últims trenta anys. I d'alguna manera ja es podria preveure quin seria el tarannà que portaria la dinàmica demogràfica del Baix Llobregat fins a convertir-la en la segona comarca més densament poblada de Catalunya (darrera del Barcelonès). El mapa que us presentem correspon a l'any 1950, any que podríem considerar com la frontera respecte de la gran onada immigratòria que va patir la nostra comarca.

Per a establir una relació més clara amb el primer mapa també hem fet una divisió en quatre grups, considerant en el grup de densitat més baixa aquells municipis que no arribaven el 1950 a la mitjana de Catalunya i a partir d'aquesta dada hem confeccionat els altres grups i ho hem fet amb criteris de proporcionalitat (8).

Així com es mantenen els municipis que pertanyen al grup d'una densitat inferior a la mitja catalana, llevat d'Abrera i Sant Climent; en els altres grups existeix com una mena de «corriment» d'un grup cap a un altre de densitat superior.

Exemples d'això són Gavà i Castelldefels, que passen de pertànyer del segon grup al tercer; o el cas de Sant Joan Despí i Sant Boi, que passen del tercer al quart. També tenim municipis que han tingut uns increments encara més remarcables, com és el cas de Sant Andreu i Viladecans que han passat en aquests 30 anys del segon grup al quart, que és el més densament poblat de la comarca.

(8) A títol d'exemple us expliquem com hem confeccionat un «grup»: El grup de «fins a 500 hab/km²» suposa 2,7 vegades la mitjana catalana (185 hab/km²), l'any 1950 on la mitja de Catalunya era de 100 hab/km², el grup corresponent serà el que resulti de multiplicar 2,7 per 100, és a dir «Fins a 270 hab/km²».

4. ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ PER EDATS

Fins ara hem estat veient l'evolució demogràfica de la nostra comarca al llarg dels segles i les raons que expliquen aquesta evolució. El que veurem a continuació és com està estructurada aquesta població, o sigui la distribució i el tant per cent que hi trobarem de gent jove, de gent adulta o bé de gent gran. No hem d'oblidar, però, que aquesta estructura demogràfica respon a una sèrie de processos pels quals s'ha passat al llarg del temps.

La piràmide d'edats, que és la gràfica més adequada per a la representació d'una població en un moment determinat, ens pot explicar per una part molta història; i per una altra també les tendències d'un futur proper d'un grup d'individus. Tenint com a punt de referència la piràmide model, tota «desviació» que aparegui en la nostra tindrà un valor, i serà un indicatiu dels canvis, problemàtica, conflictes i desenvolupament pel que hagi passat una societat determinada.

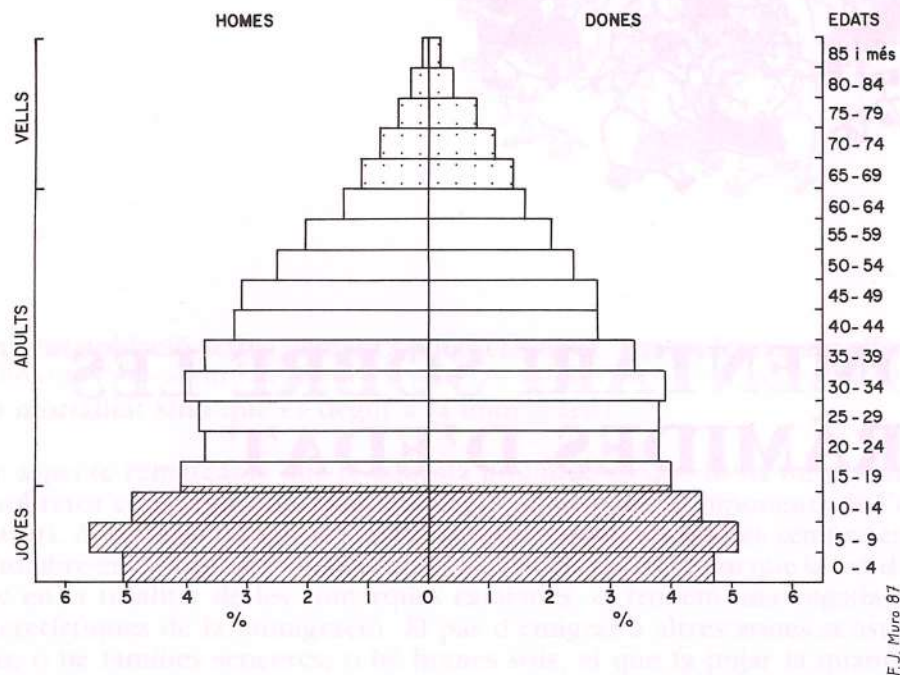
Així doncs, a continuació us presentem les dades de l'estructura poblacional del Baix Llobregat corresponent a l'any 1981 i també la piràmide d'edats que n'ha sortit resultant.

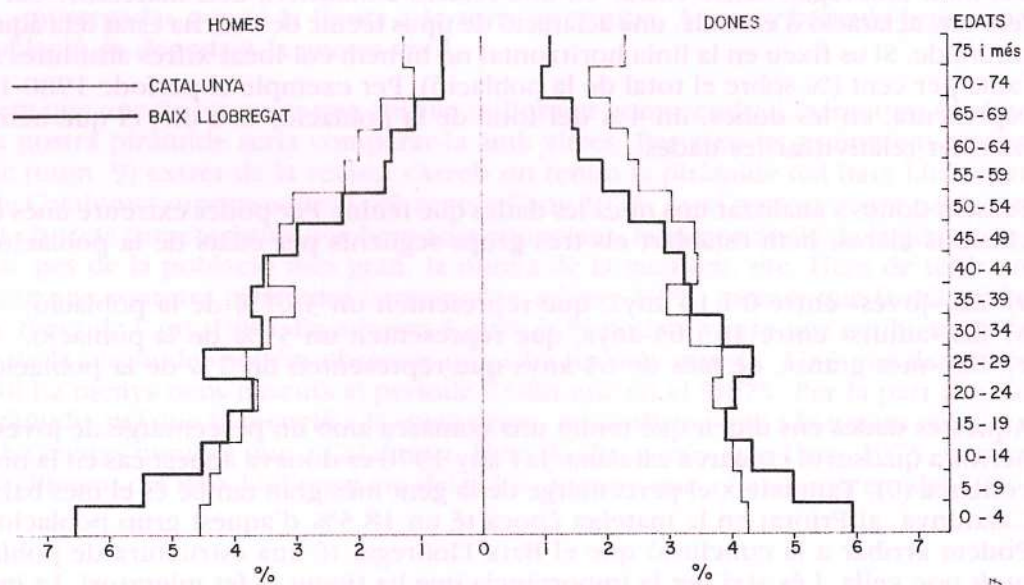
PIRÀMIDE D'EDATS

ANYS	HOMES	DONES	% HOMES	% DONES
0-4	25.772	24.182	5,05	4,7
5-9	28.950	26.392	5,6	5,1
10-14	25.144	23.367	4,9	4,5
15-19	21.198	20.486	4,1	4,01
20-24	19.190	19.763	3,7	3,8
25-29	19.544	19.801	3,8	3,8
30-34	20.587	20.230	4,03	3,9
35-39	19.106	17.541	3,7	3,4
40-44	16.377	14.574	3,2	2,8
45-49	15.730	14.589	3,08	2,8
50-54	12.790	12.383	2,5	2,4
55-59	10.356	10.357	2,03	2,03
60-64	7.158	8.415	1,4	1,6
65-69	5.614	7.308	1,1	1,4
70-74	4.259	6.095	0,8	1,1
75-80	2.635	4.232	0,5	0,8
80-84	1.681	2.377	0,3	0,4
> 85	512	1.231	0,1	0,2

Taula núm. 7

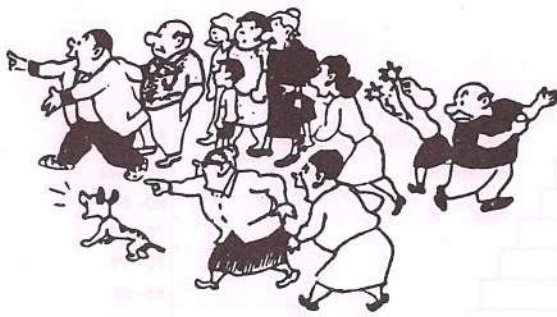

PIRÀMIDE D'EDATS DE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT DE L'ANY 1981

PIRÀMIDES D'EDATS DE LES POBLACIONS DEL
BAIX LLOBREGAT I CATALUNYA DE L'ANY 1975
FONT: REVISTA ARREL N°2 - EL BAIX LLOBREGAT

Gràfiques núm. 8 i 9

COMENTARI SOBRE LES PIRÀMIDES D'EDAT

Intentarem mencionar els trets més característics que té la piràmide de la població del Baix Llobregat, sense entrar en una relació exhaustiva dels mateixos. Cal que fem una aclaració d'entrada, una aclaració de tipus tècnic de com ha estat feta aquesta piràmide. Si us fixeu en la línia horitzontal no hi hem col·locat xifres absolutes sinó tants per cent (%) sobre el total de la població). Per exemple el període 1980-1985 representa, en les dones, un 4% del total de la població; és a dir, el que hem fet ha estat relativitzar les dades.

Passem doncs a analitzar una mica les dades que tenim. Per poder extreure unes conclusions clares, hem establert els tres grups següents per edats de la població:

- a) Els «joves» entre 0 i 16 anys, que representen un 33,7% de la població.
- b) Els «adults» entre 16 i 65 anys, que representen un 59% de la població.
- c) Els «més grans», de més de 65 anys que representen un 7% de la població.

Aquestes dades ens diuen que tenim una comarca amb un percentatge de joves superior a qualsevol comarca catalana. Ja l'any 1970 es donava aquest cas en la nostra comarca (9). Tanmateix el percentatge de la gent més gran també és el més baix de Catalunya; al Priorat en la mateixa època té un 18,5% d'aquest grup poblacional. Podem arribar a la conclusió que el Baix Llobregat té una estructura de població *molt poc vella*. I és així per la importància que ha tingut el fet migratori. La immigració és sense cap dubte el que ha fet possible aquesta estructura de la població, però una immigració que es va realitzar sobretot a partir dels anys 60. Han anat omplint el Baix Llobregat una gran quantitat de persones en edat de tenir fills, i que de fet els ha tingut. D'aquí aquest pes tan important que tenen els joves en el context comarcal, encara que a partir dels anys 70 hi ha una clara tendència a minvar. Però aquesta gran quantitat d'immigrants no estan encara en edat de jubilar-se, en-

cara són avui població activa, almenys potencialment. Aquest fet ens manifesta allò que es diu que l'estructura de la població no és només una conseqüència de la natalitat i la mortalitat sinó que és degut a la immigració.

Un altre aspecte remarcable que té aquesta piràmide és que hi ha més homes que dones, sobretot en la franja dels nascuts fa 30-40 anys, els components de l'exèrcit immigratori. Això seria il·lògic en una piràmide model, els homes sempre estan en menor nombre encara que neixin més nens que nenes, però creiem que la raó d'aquest fet, únic en la totalitat de les comarques catalanes, el trobem una vegada més en les característiques de la immigració. El pas d'emigrar a altres zones acostumen a donar-lo, o bé famílies senceres, o bé homes sols, el que fa pujar la quantitat del grup masculí en aquesta piràmide.

Una altra característica de la piràmide, i aquesta sí que és comuna a altres indrets, és la «mossegada» que té la figura a la zona intermitja. Aquesta baixada brusca de la població és deguda a la guerra civil.

Creiem que una de les coses que anirien millor per comprendre l'estructura d'edats de la nostra piràmide seria comparar-la amb altres. Per això us presentem aquest gràfic (núm. 9) extret de la revista «Arrel» on tenim la piràmide del Baix Llobregat i la de Catalunya superposades i referents a l'any 1975. Aquí podem veure perfectament els trets característics que hem anat enunciant: la importància de la gent jove, el poc pes de la població més gran, la minva de la natalitat, etc. Hem de tenir en compte que aquestes piràmides corresponen a l'any 1975, mentre que la del gràfic núm. 8 era de l'any 1980. En aquests 5 anys ja hi podem veure una evolució de la base de la piràmide, podem observar que s'ha fet més estreta. Això ens demostra que hi ha menys nens nascuts al període 75/80 que en el 70/75. Per la part alta de la piràmide, pel que fa menció a la «gent gran», es confirma que a la nostra comarca n'hi ha menys nombre que a Catalunya. Hem de dir, a més, que l'any 1975, la taxa d'envelliment del Baix Llobregat era del 6,3%, mentre que a Catalunya era del 10%.

(9) Baix Llobregat: 30,29%, Terra Alta. 18,32%.

QUELCOM MÉS SOBRE LA POBLACIÓ DEL BAIX LLOBREGAT

5.1. LLOCS DE PROCEDÈNCIA

L'espectacular augment de la població experimentat pel Baix Llobregat en les darreres dècades no es podria entendre si no fos pel fenomen de la immigració. L'etapa industrial que travessa Catalunya pels anys 50-60 va crear nous llocs de treball. Atrets per la mà d'obra que es necessitava, varen anar arribant de diversos llocs de l'Estat Espanyol nous pobladors que ocuparen les zones més properes a Barcelona.

Al Baix Llobregat les onades immigratòries arribaren entre els anys 60 i 70 principalment. L'any 1975 a la nostra comarca més d'un 50% d'habitants eren nascuts fora de Catalunya. L'origen d'aquests nouvinguts el podem veure en les dades següents:

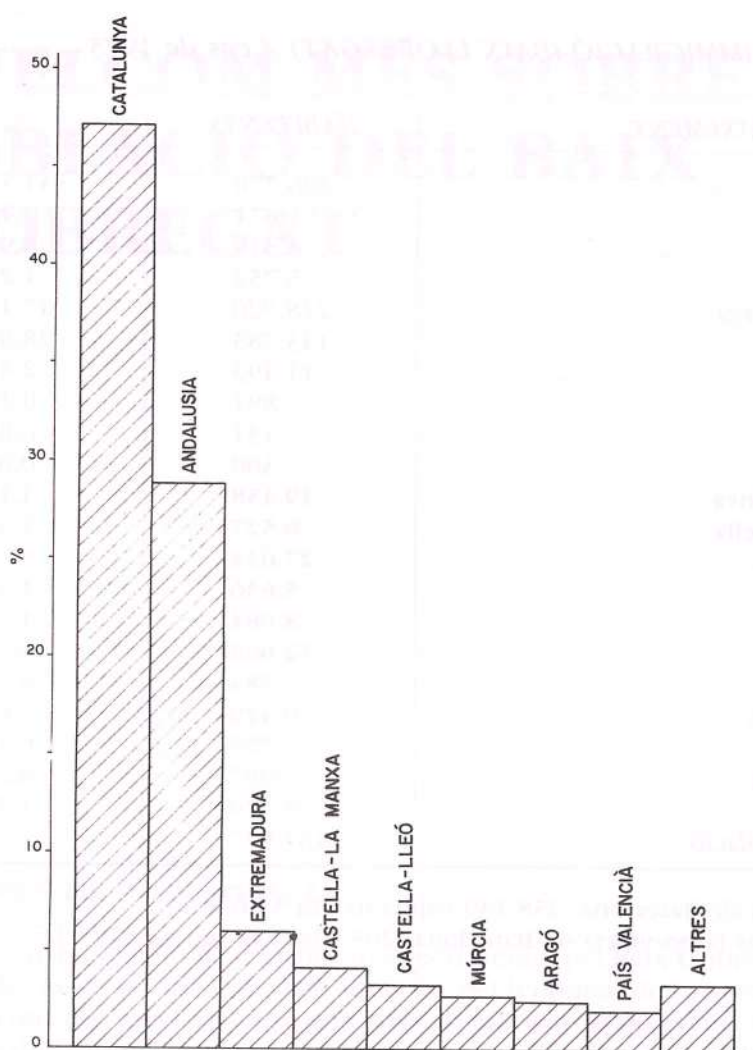
DADES SOBRE IMMIGRACIÓ (BAIX LLOBREGAT). Cens de 1975

LLOC DE NAIXEMENT	HABITANTS	%
Barcelona	206.778	44,572
Girona	1.871	0,403
Lleida	4.319	0,931
Tarragona	5.752	1,240
<i>Total Catalunya</i>	<i>218.720</i>	<i>47,146</i>
Andalusia	133.783	28,938
Aragó	11.493	2,477
Astúries	894	0,193
Balears	431	0,093
Canàries	300	0,065
Castella la Nova	19.458	4,194
Castella la Vella	6.527	1,349
Extremadura	27.634	5,957
Galícia	5.636	1,215
Lleó	8.984	1,937
Múrcia	12.668	2,731
Navarra	784	0,169
País Valencià	9.429	2,032
País Basc	777	0,167
Ceuta/Melilla	1.097	0,216
Estrangers	5.570	1,201
<i>Total de població</i>	<i>463.917</i>	

Total nacuts fora de Barcelona: 258.139 habitants (un 55,643%).

Total nascuts dins la província de Barcelona: 205.778 hab. (un 44,572%).

Taula núm. 8

PROCEDÈNCIA DE LA POBLACIÓ

F. J. Mira 87

Gràfica núm. 10.

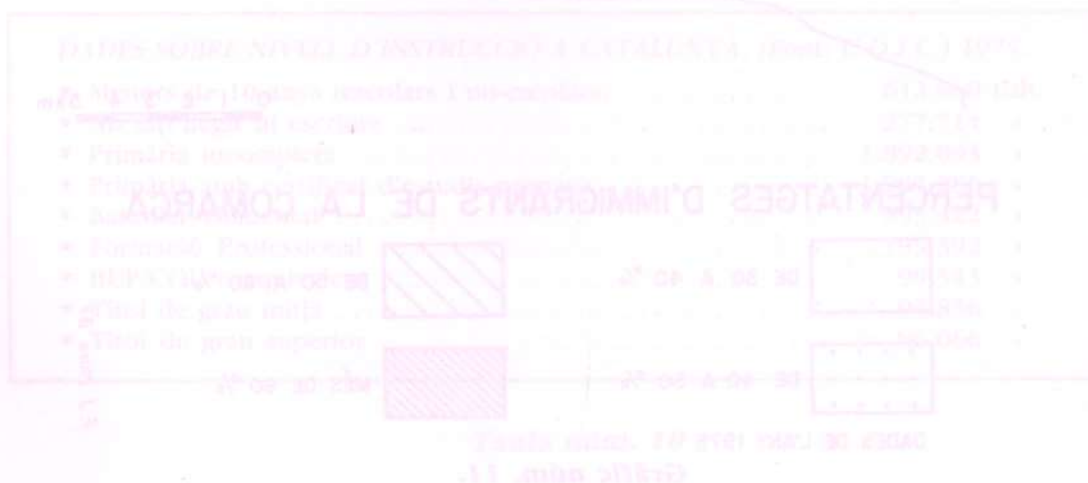

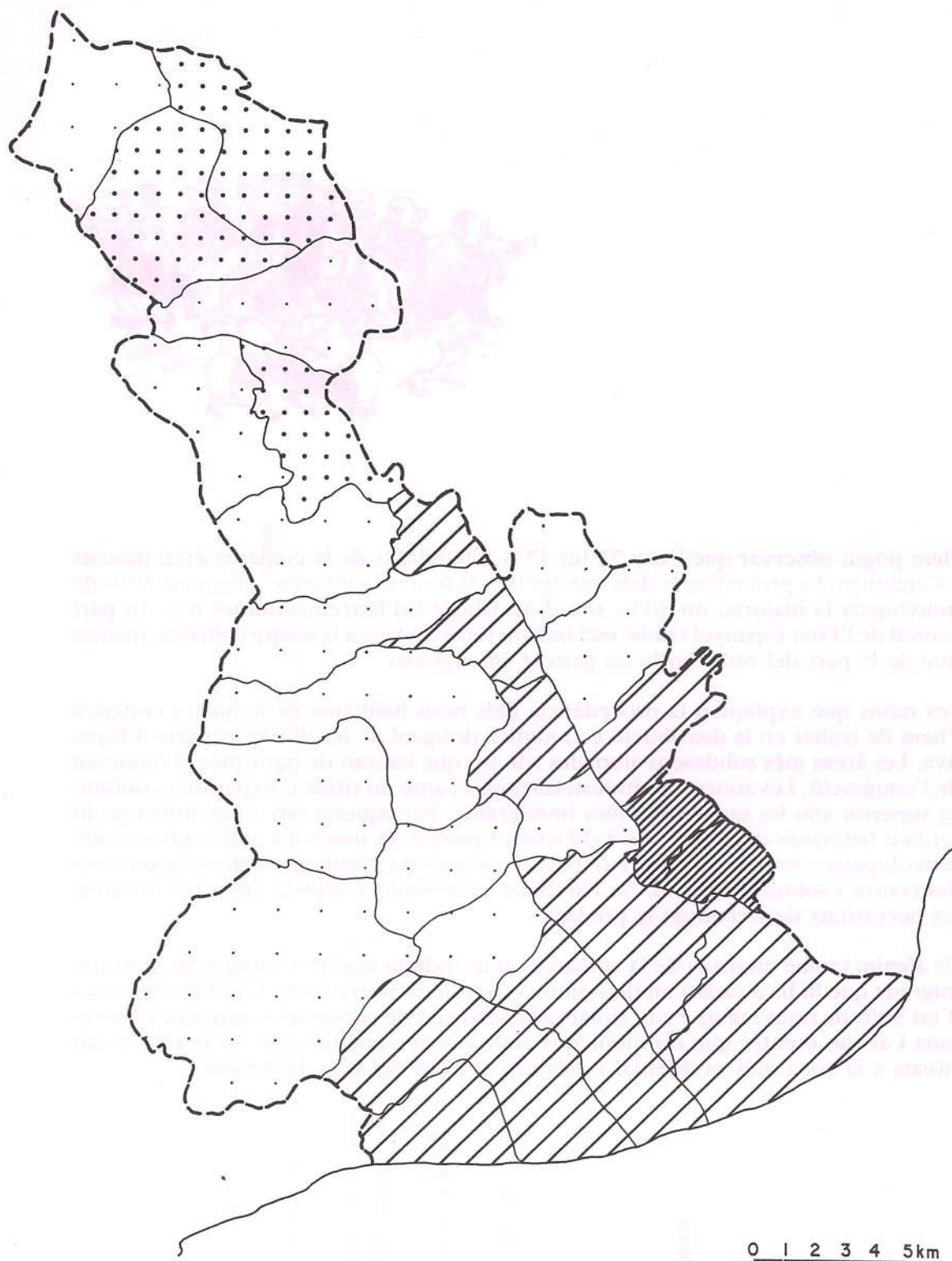
5.2. NIVELLS D'INSTRUCCIÓ

Hem pogut observar que l'any 75 un 47% d'habitants de la comarca eren nascuts a Catalunya. La procedència dels immigrants és bastant uniforme. D'aquest 52% de nouvinguts la majoria, un 30%, són d'Andalusia i d'Extremadura un 6%. La part central de l'Estat Espanyol també està bastant representada a la nostra comarca, mentre que de la part del nord no hi ha gairebé immigrants.

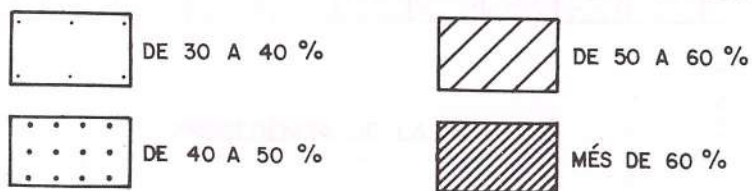
Les raons que expliquen la procedència dels nous habitants de la nostra comarca l'hem de trobar en la distribució econòmica desigual de les diferents parts d'Espanya. Les àrees més subdesenvolupades són les que hauran de patir més el fenomen de l'emigració. Les zones més industrialitzades i amb un ritme d'expansió econòmica superior són les que rebran més immigrants. Per aquesta raó a Catalunya no hi arriben habitants de la part nord d'Espanya perquè és una zona suficientment desenvolupada com per no perdre població. La majoria d'immigrants provenen doncs del centre i sobretot del sud, on l'activitat econòmica era insuficient per a cobrir les necessitats de treball de la població.

Us afegim també un mapa de la comarca on us indiquem el percentatge de gent immigrada que hi ha a cadascun dels municipis. Podeu veure com els pobles amb més d'un 50% de nouvinguts estan situats a la zona sud de la comarca, propera a Barcelona i al riu, mentre que els municipis amb uns percentatges del 30 o 40% estan situats a la zona més occidental i més cap al nord del Baix Llobregat.

PERCENTATGES D'IMMIGRANTS DE LA COMARCA

DADES DE L'ANY 1975

Gràfic núm. 11.

5.2. NIVELLS D'INSTRUCCIÓ

La majoria d'immigrants que arribaren al Baix Llobregat no posseïen una especialització del treball. La seva qualificació, doncs, era molt baixa. Això anava acompanyat d'un baix nivell d'estudis més o menys generalitzat. Aquest baix nivell cultural venia provocat per la manca de mitjans per assolir una instrucció mínima.

Si comproveu les dades que hi ha continuació i les compareu amb les de Catalunya, veureu que el nivell d'estudis del Baix Llobregat és molt pobre:

DADES SOBRE NIVELLS D'INSTRUCCIÓ. (Font: C.D.I.C.) 1975.

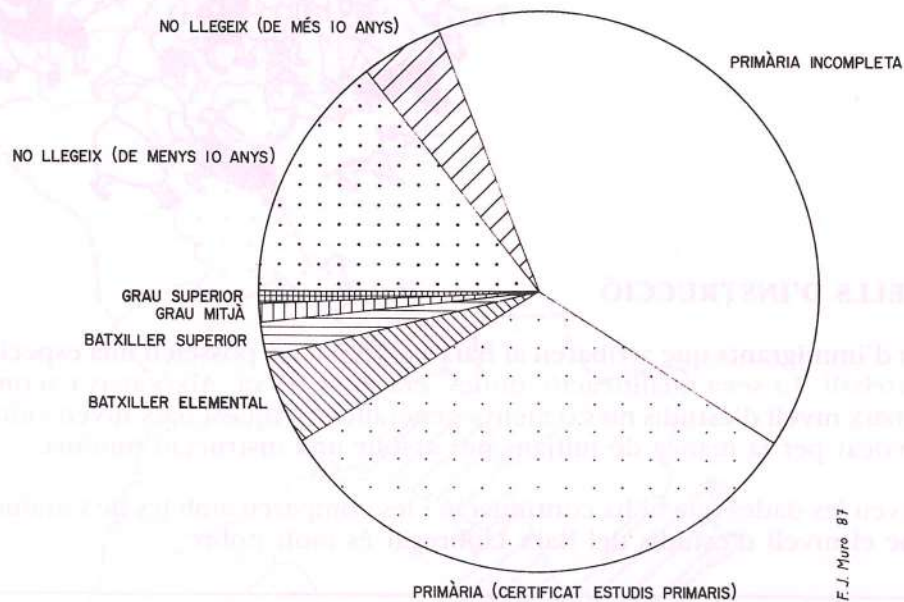
• Menors de 10 anys (escolars i no-escolars)	65.317 hab.
• No sap llegir ni escriure	21.410 »
• Primària incompleta	185.181 »
• Primària amb certificat d'estudis primaris	147.148 »
• Batxiller elemental	23.300 »
• Formació Professional	8.337 »
• BUP/COU o equivalent	6.679 »
• Títol de grau mitjà	4.158 »
• Títol de grau superior	2.387 »

Taula núm. 9

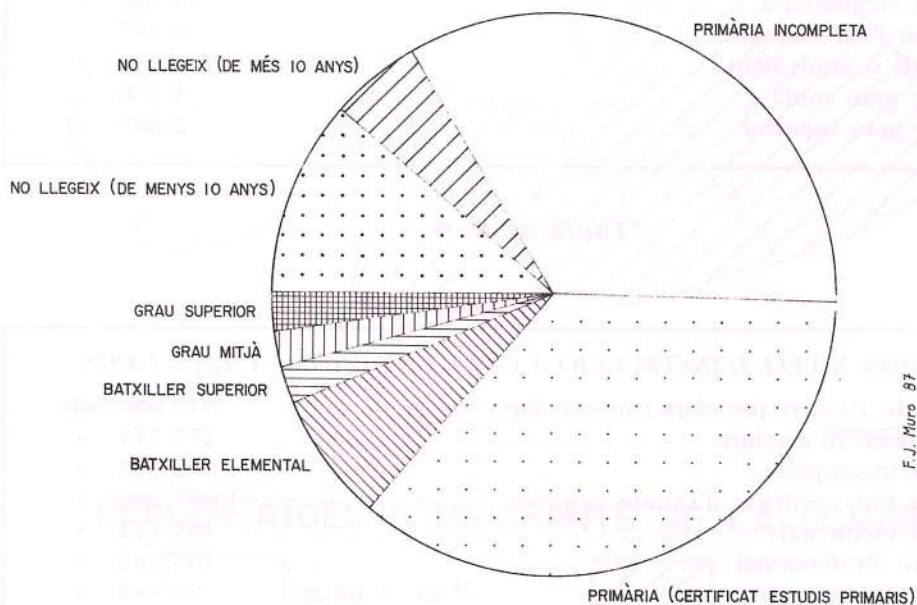
DADES SOBRE NIVELL D'INSTRUCCIÓ A CATALUNYA. (Font: C.D.I.C.) 1975.

• Menors de 10 anys (escolars i no-escolars)	612.660 hab.
• No sap llegir ni escriure	277.714 »
• Primària incompleta	1.892.093 »
• Primària amb certificat d'estudis primaris	1.997.286 »
• Batxiller elemental	395.422 »
• Formació Professional	193.392 »
• BUP/COU o equivalent	99.543 »
• Títol de grau mitjà	93.856 »
• Títol de grau superior	96.066 »

Taula núm. 10

NIVELLS D'INSTRUCCIÓ AL BAIX LLOBREGAT

NIVELLS D'INSTRUCCIÓ A CATALUNYA

Gràfiques núm. 12 i 13

COMENTARI

En aquesta gràfica podem veure el contrast entre uns grups i altres respecte als nivells d'instrucció. El tant per cent més elevat, un 40% correspon al grup dels individus que tenen la primària incompleta. Serien els que amb prou feina saben llegir i escriure. Un 32% d'individus de la comarca tenen els estudis primaris acabats. Aquests dos grups, constitueixen un gruix considerable dins del cercle i són persones amb un nivell cultural baix. Si comparem aquestes dades amb les de Catalunya, veurem que el percentatge és superior al de la nostra comarca, sobretot en el primer grup.

Respecte als grups que van a continuació, podem observar que les diferències entre el Baix Llobregat i Catalunya van augmentant cada vegada més. En el sector de les persones que tenen un títol de grau mitjà, a Catalunya n'hi ha el doble que al Baix Llobregat, i respecte a la titulació superior es triplica la xifra.

Com diu IGNASI RIERA a la revista «Arrel», *«el panorama cultural de la comarca és desolador. Caldria fer molta feina per aconseguir augmentar el nivell cultural comarcal i, lògicament, això ha de comportar una forta inversió econòmica»*.

L'ofensiva cultural passa per la reforma de l'escola, per la instal·lació de biblioteques, museus, arxius, centres de documentació... I per una política coherent dels ajuntaments».

D'entrada cal dir que aquestes dades no inclouen els municipis de l'Hospitalet, Esplugues i Sant Just Desvern.

Aquests nou grups en què s'ha dividit els nivells d'instrucció és la divisió que consta en els fulls dels Padrons Municipals. Cal fer, però, algunes consideracions respecte a aquests grups.

- Dintre del grup «Menors de 10 anys (escolars i no-escolars)» hi són tant els nens que no van encara a l'escola com aquells que hi van, però que no han arribat a finalitzar el Cicle Mitjà d'EGB.
- El grup «No sap llegir ni escriure» fa referència exclusivament a la població adulta del Baix Llobregat.
- El grup «Primària incompleta» també fa referència exclusivament a la població adulta, a aquelles persones que van anar a l'escola però que no van arribar a finalitzar els seus estudis primaris.

- El grup «Primària amb certificat d'estudis primaris» equival a finalitzar el cicle mitjà i inclou tant els adults que tenen el certificat d'estudis primaris com aquells nois que estan estudiant la 2ª etapa d'EGB.
- En el grup «Batxiller elemental» hi són inclosos tant els adults que tenen aquest títol, com els joves que ja han finalitzat la 2ª Etapa d'EGB.
- En cada un dels grups restants s'hi inclouen les persones amb el nivell d'instrucció més alt aconseguit.

5.3. DADES SOBRE L'ATUR

Per tot allò que hem anat dient al llarg d'aquests fulls sobre la nostra comarca (població majoritàriament immigrada, població amb una gran percentatge de joves, nombre elevat de treballadors poc especialitzats), el Baix Llobregat és una de les comarques que més estant patint la crisi econòmica. L'atur és una constant que malauradament no deixa d'augmentar. Podem veure en aquesta taula les dades que fan referència a l'atur pel que fa als anys 75-80.

PERCENTATGE SOBRE CATALUNYA		
	1975	1980
Total atur	7,4%	12,5%
Indústria	9,6%	12,0%
Construcció	11,2%	15,8%
Sense ocupació anterior	...	15,5%

(Font: Revista «Arrel» núm. 2-1982).

Es pot veure com el ritme d'aquells anys anava al voltant de l'1% anual, sent el sector de la construcció el qui portava un ritme més fort. Cal dir que aquestes xifres a principis del 81, ja arribaven al 14% de tot Catalunya. Aquestes dades d'alguna manera ens manifesten que el Baix Llobregat és sense cap dubte una de les comarques que tenen una tendència d'atur més elevada. També hem de dir que no totes les poblacions baixllobregatines reben les conseqüències de l'atur amb la mateixa intensitat. Creiem interessant presentar-vos a continuació unes dades que fan referència a l'atur registrat durant el període 82-84 en alguns dels municipis que tenen la taxa d'atur més alta.

MUNICIPIS	POBLACIÓ ACTIVA (1981)	ATUR REGISTRAT		TAXA D'ATUR	
		desembre 1982	gener 1984	1982	1984
Cornellà	33.157	7.714	9.931	23,27%	29,95%
Esplugues	21.453	4.410	4.986	20,56%	23,24%
Sant Just					
Gavà	20.393	5.696	5.751	27,94%	28,20%
Castelldefels					
L'Hospitalet	110.794	25.091	28.087	22,65%	25,35%
El Prat	21.727	4.596	5.751	21,16%	26,46%
Sant Boi					
Sant Vicenç	34.604	6.441	9.288	18,62%	26,84%
Sta. Coloma					
Sant Feliu					
Sant Joan Despí	29.956	6.810	9.469	22,74%	31,60%
Molins de Rei					
Viladecans	16.404	3.940	4.939	24,02%	30,10%
Sant Climent					

Taula núm. 11.

(Font: Oficines d'Atur, pobles del Baix que pertanyen a la Corporació Metropolitana Barcelona).

Alguns municipis estan agrupats perquè els correspon la mateixa Oficina d'atur. Hi ha municipis, com el Papiol i Palnejà, que no hi figuren, perquè comparteixen la seva Oficina amb municipis que no són del Baix.

5.4. DADES SOBRE LA POBLACIÓ ACTIVA

També us volem presentar dues taules referents a la distribució de la població pel que fa a la seva activitat econòmica, taules que comparen les dades del Baix Llobregat amb les de Catalunya. Podeu comparar com hi ha dues branques que destaquen

pel seu percentatge: les que fan referència a la indústria i a la construcció. Tanmateix veiem com el percentatge a Catalunya referent a la branca «Serveis Públics i personals» és sensiblement superior al de la nostra comarca.

A la segona taula aquestes dades fan referència als tres sectors d'activitat econòmica (primari, secundari i terciari) de cadascun dels municipis baixllobregatins de més de 5.000 habitants.

«POBLACIÓ ACTIVA PER BRANQUES D'ACTIVITAT». Any 1975 (Font: Revista «Arrel». Ab.82.

BRANQUES	BAIX LLOBREGAT		CATALUNYA	
	Actius	%	Actius	%
Agricultura	4.440	2,6	145.106	6,3
Extractives	200	0,1	7.086	0,3
Ind. manufacturera	87.755	51,5	901.691	39,4
Electricitat, aigua, gas	1.185	0,7	16.718	0,7
Construcció	27.145	15,9	241.453	10,5
Comerç, restaur., hotels	16.620	9,8	290.713	12,7
Transports i comunicació	8.685	5,1	89.758	3,9
Finances i assegurances	3.255	1,9	84.759	3,7
Serveis públics i person.	20.970	12,3	480.754	21,0
Total:	170.255	100,0	2.289.945	100,0

Taula núm. 12.

ACTIVITAT PER SECTORS ECONÒMICS 1975. (Municipis del Baix/Catalunya).

Municipis	Total actius	Taxa d'activitat %	Sectors d'activitat xifres absolutes			Sector d'activitat xifres relatives		
			primari	secundari	terciari	primari	secundari	terciari
Castelldefels	7.110	35,3	105	3.705	3.300	1,48	52,11	46,41
Cornellà de Llobregat	34.225	37,3	240	24.130	9.855	0,70	70,50	28,80
Esparreguera	3.810	39,7	140	2.850	820	3,67	74,80	21,53
Gavà	10.845	35,6	325	7.470	3.050	3,00	68,89	28,11
Martorell	5.555	37,8	175	3.515	1.865	3,15	63,28	33,57
Molins de Rei	7.875	39,3	220	5.140	2.515	2,79	65,27	31,94
Olesa de Montserrat	5.050	40,4	70	4.010	970	1,38	79,41	19,21
Pallejà	1.955	38,5	105	1.420	430	5,38	72,63	21,99
El Prat de Llobregat	18.965	37,1	755	11.605	6.605	3,98	61,19	34,83
Sant Andreu de la Barca	2.825	34,1	50	2.190	585	1,77	77,52	20,71
Sant Boi de Llobregat	22.935	35,2	515	15.465	6.955	2,25	67,43	30,32
Sant Feliu de Llobregat	12.640	47,3	220	9.085	3.335	1,74	71,87	26,39
Sant Joan Despi	9.095	38,1	165	6.800	2.130	1,81	74,77	23,42
Sant Vicenç dels Horts	6.395	34,9	195	4.485	1.715	3,05	70,13	26,82
Viladecans	12.820	35,1	415	9.300	3.105	3,24	72,54	24,22
Municipis de menys de 5.000 h.	8.155	36,2	745	5.115	2.295	9,14	62,75	28,14
Conjunt comarcal	170.255	37,3	4.440	116.285	49.530	2,61	68,30	29,09
CATALUNYA	2.289.948	40,4	145.106	1.166.952	977.890	6,34	50,96	41,31

Taula núm. 13

6. QUADRE RESUM DE LA COMARCA DEL BAIX

- Aquesta comarca és en volum total de població:
 - molt poblada ☐
 - mitjanament poblada ☐
 - poc poblada ☐
- La densitat de població és:
 - molt alta ☐
 - alta ☐
 - mitja ☐
 - baixa ☐
 - molt baixa ☐
- El major nombre dels seus municipis són:
 - petits (fins a 2.000 hab.) ☐
 - mitjans (2.001-50.000 hab.) ☐
 - grans (més de 50.000 hab.) ☐
- Ciutats grans que no són la capital comarcal (més de 50.000 hab.)
 - Cornellà de Llobregat 90.956 hab.
 - El Prat de Llobregat 60.139 hab.
 - Sant Boi de Llobregat 74.550 hab.
- La seva població és:
 - molt jove ☐
 - jove ☐
 - equilibrada ☐
 - lleugerament envellida ☐
 - envellida ☐
 - molt envellida ☐
- Pel seu lloc de naixement la seva població és:
 - majoritàriament nascuda a Catalunya (més 75%) ☐
 - (60-75%) ☐
 - (50-60%) ☐
 - majoritàriament immigrada (50-60%) ☐
 - (més 60%) ☐
- La seva població pertany al sector:

<i>agrari</i> netament agrària ☐ agrària ☐ poc agrària ☐ escassament agrària ☐	<i>industrial</i> molt industrial ☐ industrial ☐ equilibrada ☐ poc industrial ☐ escassament industrial ☐
<i>de la construcció</i> molt elevat ☐ elevat ☐ equilibrat ☐ baix ☐	<i>de serveis</i> molt elevat ☐ elevat ☐ equilibrat ☐ baix ☐

7. GLOSSARI

CENS: Llista oficial de la població d'un país. On hi figuren diverses dades que il·lustren sobre l'edat, el sexe, l'estat civil, així com d'altres referides a la constitució de les famílies, circumstàncies dels habitatges que ocupen i d'altres particularitats complementàries. El primer cens espanyol amb normes modernes data del 1857.

CREIXEMENT REAL: Diferència entre el total d'habitants corresponents a dues dates distintes per una unitat geogràfica determinada.

CREIXEMENT VEGETATIU (O NATURAL): Diferència entre la taxa de natalitat i la de mortalitat, sense tenir en compte les baixes produïdes per l'emigració i les altes aportades per la immigració. El creixement serà positiu si els naixements superen les defuncions, i negatiu en cas contrari.

DENSITAT: Mitjana d'habitants per unitat superficial en un territori determinat. S'acostuma a utilitzar els Km.² o bé les Ha. com a unitats de superfície.

DENSITAT NETA: Densitat considerant com a superfície del terme només les Ha. o Km.² tipificats com a sòl residencial o urbà.

EMIGRACIÓ: Fet de deixar la terra d'origen per anar a viure i treballar a un altre indret.

FOGATGE: Sistema de recompte amb finalitat tributària que es feia durant l'Edat Mitjana i part de l'Edat Moderna. No pretenia comptar els habitants, sinó els contribuents. La unitat de recompte utilitzada era el «Foc».

IMMIGRACIÓ: Fet d'arribar a un nou lloc de residència per treballar i viure-hi.

PADRÓ: Llista pública i autoritzada on es relacionen tots els habitants d'un terme municipal en una data determinada. És confeccionat cada cinc anys i rectificat anualment amb referència al 31 de desembre. Hi consta el nom, l'edat, el sexe, la professió, l'estat civil, etc...

PIRÀMIDE D'EDATS: És la representació gràfica de l'estructura de la població segons la seva edat i sexe.

POBLACIÓ ACTIVA: Part de la població total que té més de 16 anys i que es dediquen a la producció de béns o serveis o que es troben en atur.

POBLACIÓ DE DRET: És la suma dels presents més els que per una raó o altra no hi són presents en el moment de l'elaboració del Padró.

POBLACIÓ DE FET: És la suma dels habitants presents més els transeünts.

POBLACIÓ INACTIVA: La constitueixen els escolars i estudiants, les persones dedicades a les feines de la llar sense finalitat lucrativa, els incapacitats per al treball, els retirats i jubilats i les persones disponibles per al treball però que no busquen feina.

SALDO MIGRATORI: Diferència entre el nombre d'emigrants i immigrants. Com és lògic, el saldo serà positiu si la xifra d'immigrants és la més elevada i serà negatiu en el cas contrari.

TAXA ANUAL DE CREIXEMENT (Relativitzada): Mesura relativa del creixement anual de la població. Vé donada per la següent fórmula:

$$T = (\sqrt[n]{P_f/P_i} - 1) \cdot 100$$

on la T representa la taxa de creixement

PF; població final. Pi: la població inicial

(n)-n: el nombre de anys que separen Pf de Pi.

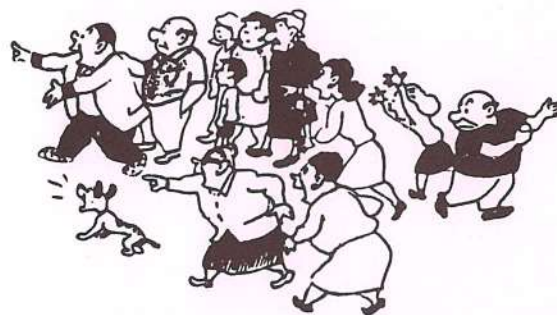
TAXA DE NORMALITAT: Tant per mil de defuncions en un any en una zona determinada respecte a la població d'aquell moment.

TAXA DE NATALITAT: És el tant per mil de nascuts vius en un any i en una zona determinada respecte a la seva població d'aquell moment. No són considerats els infants morts abans de les 24 hores.

8. BIBLIOGRAFIA

- Atlas Bàsic de Catalunya. Barcelona 1981. Ed. Diàfora.
- Atlas Històric, Geogràfic i Comarcal de Catalunya. Ed. Diàfora. Barcelona 1979.
- Atlas Socio-Econòmic de Catalunya. Caixa d'Estalvis de Barcelona. Barcelona 1980.
- Botey, Jaume. «54 relats d'immigració». Centre d'Estudis l'Hospitalet. L'Hospitalet 1986.
- Cabré, A. i d'altres. «Catalunya cap a l'any 2000». Ed. Blume. Barcelona 1980.
- Candel, Paco. «Els Altres catalans 20 anys després». Ed. Planeta. Barcelona 1986.
- Candel, Paco. «Els altres catalans». Barcelona 1966.
- Casassas, Lluís i d'altres. «Per la coneixença geogràfica de Catalunya». Ed. Rosa Sensat. Ediciones 62. Barcelona 1984.
- Comes, P.; Vergés, O i Ruiz Calonja, J. «Història Contemporània de Catalunya». Ed. Teide. Barcelona 1980.
- Carreras, Carles. «Geografia Humana». Ed. Dopesa. Col·lecció «Conèixer Catalunya». Barcelona 1980.
- Generalitat de Catalunya. «La divisió territorial de Catalunya». Ed. Seix Barral. Barcelona 1977. (Edició facsímil).
- Ferret, A. «Compendi d'Història de Catalunya». Ed. Claret. Barcelona 1976.
- Lorman, J.; Planas, I. «Geografia de Catalunya». Ed. Claret. Barcelona 1983.
- Nadal, Joaquim. «La población española (s. XVI-XX)». Ed. Ariel. Barcelona 1984.
- Recolons i Arquer, Lluís. «La població de Catalunya. Distribució Territorial i evolució demogràfica 1900-1970». Ed. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona 1976.
- Recolons i Arquer, Lluís; i d'altres. «Catalunya: Home i Territori». Ed. Blume. Barcelona 1979.
- Roca i Albert, Joan. «L'Organització de l'espai a Catalunya». Ed. ICE de la UAB. Barcelona 1985.
- Solé Sabarís, Lluís (director) de «Geografia de Catalunya». 3 volums. Ed. Aedos. Barcelona 1958-1974.

Vidal, Tomás; Pujades, Isabel. «La Població». Ed. Siroco. Barcelona 1981.

Vila, Pau. «La fesomia geogràfica de Catalunya». Ed. Laia. Barcelona 1977. (Ed. facsímil).

Vilar, Pierre. «Catalunya dins l'Espanya Moderna». Edicions 62. (4 volums), Barcelona 1964-1968.

D'altres revistes, publicacions, enciclopèdies consultades.

Revista «Arrel». Diputació de Barcelona. «El Baix Llobregat». Barcelona 1982.

Revista «Arrel». Diputació de Barcelona. «Els municipis de Catalunya». Barcelona 1984.

Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya:

- «Dades estadístiques del Padró Municipal d'Habitants». Any 1975.
- «Població dels municipis i comarques de Catalunya». 1975-1981.
- «Població dels municipis de la Corporació Metropolitana de Barcelona». 1981. Diputació de Barcelona. Fulletó. «XIFRES»: Catalunya 1980. Barcelona 1981.

«Gran Enciclopèdia Catalana»:

- «Geografia Comarcal». Volum del Barcelonès i Baix Llobregat.
- «Geografia Comarcal». 2 volums dedicats a la Geografia General.

Col·lecció «Quaderns Urbans». Departament de Dinàmica Educativa. Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. 1983. «Dades i Gràfiques».

Col·lecció Quaderns del Baix. Departament de Dinàmica Educativa. Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat:
«La Comarca», «La Indústria».